

KONSORSİYUM VE JOİNT VENTURE'LARIN HUKUKİ NİTELENDİRİLMESİ^(*)

Arş. Gör. **Emre ESEN^(**)**

Öz: Bu çalışmada konsorsiyum ve joint venture'da ortaklık ilişkisinin hukuki niteliğine odaklanılmıştır. Mahkeme kararlarında çoğunlukla her iki kavramın da bir ortaklık ilişkisi meydana getirdiği ve bu ortaklığın Türk Borçlar Kanunu m.620 vd. hükümlerinde düzenlenen adi ortaklık kurumundan başka bir şey olmadığı kabul edilmektedir. Öğretide bazı yazarlar her iki kavramı da isimsiz (*sui generis*) olarak bazıları ise adi ortaklık olarak nitelendirmektedir. Bu bakımdan konsorsiyum ve joint venture ortaklık modellerinin hukuki niteliği ve buna bağlı olarak uygulanacak hükümlerin tespit edilmesi gerekir. Belirtmek gerekir ki bir ortaklık ilişkisinin adi ortaklık olarak nitelendirilebilmesi için adi ortaklığı meydana getiren temel unsurların her birini taşıması gerekir. Çalışmamız kapsamında konsorsiyum ve joint venture ilişkisinin adi ortaklığın unsurlarını taşıyıp taşımadığı her bir unsur bakımından ayrı ayrı incelenmiştir. Çalışmamızın giriş kısmında problematik verildikten sonra, ikinci bölümde konsorsiyum ve joint venture ortaklık modelleri kısaca tanıtılmıştır. Üçüncü bölümde ise konsorsiyum ve joint venture ortaklık modellerinin adi ortaklığın temel unsurlarını taşıyıp taşımadığı incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Konsorsiyum, Joint Venture, Adi Ortaklık, İsimsiz Sözleşme-Tipik- Atipik Adi Ortaklık.

^(*) Makale Gönderim Tarihi: 01.10.2021 - Makale Kabul Tarihi: 01.12.2021.

^(**) Galatasaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı; Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Medeni Hukuk Anabilim Dalı (ORCID no: 0000-0003-0678-9869; emreesen@gsu.edu.tr).

LEGAL CHARACTERIZATION OF CONSORTIUM AND JOINT VENTURES

Abstract: This study focuses on the legal nature of the partnership relationship in the consortium and joint venture. In the court decisions, it is stated that these concepts create a partnership relationship and this is accepted that it is nothing other than the ordinary partnership institution regulated in the Article 620 ff of Turkish Code of Obligations. In the doctrine, some authors describe both concepts as sui generis and some as ordinary partnership. In this respect, the legal nature of the consortium and joint venture partnership models and the provisions to be applied accordingly should be determined. It should be noted that in order for a partnership relationship to be qualified as an ordinary partnership, it must have each of the minimum elements constituting an ordinary partnership. Within the scope of our study, whether the consortium and joint venture relationship carries the elements of ordinary partnership has been examined separately in terms of each element. After introducing the problematic in the introduction part of our study, the consortium and joint venture institutions are briefly introduced in the second part. In the third part, it has been examined whether the consortium and joint venture institutions have the minimum elements of ordinary partnership.

Keywords: Consortium, Joint Venture, Ordinary Partnership, Innominate Contract-Typical-Atypical Ordinary Partnership.

I. GİRİŞ

Konsorsiyum ve joint venture, Alman ve İsviçre hukuk sistemlerinde olduğu gibi Türk hukuk sisteminde de kanunen¹ düzenlenmemiştir. Bununla birlikte, 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun² 1. maddesinin (d) bendi ve 2. maddesinin 7. fıkrası ile 1 seri numaralı Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nin³ iş ortaklıklarını düzenleyen 2.5. no.lu maddesinin 2. alt bendinde "iş ortaklıklarının"⁴ kurumlar vergisi mükellefi sayılabilmesi için gereken

¹ Esasen, çalışma kapsamında belirtildiği üzere konsorsiyum ve joint venture'lar 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nda düzenlenmiştir ancak TTK/KVK'da bir ortaklık modeli olarak, şirketler hukuku yönünden düzenlenmemiştir.

² RG. 21.6.2006, S. 26205.

³ RG. 3.4.2007, S. 26482.

⁴ İş ortaklığı (*Arbeitsgemeinschaft*) kavramı, ekonomik ve hukuksal yönden bağımsız birçok gerçek veya tüzel kişinin bir "yapı işinin" gerçekleştirilmesini sözleşme temelinde iş sahibine karşı her biri işin tamamından sorumlu olacak şekilde üstlendikleri ilişkiyi ifade etmektedir. Bu bakımdan, (sözleşmeye dayalı) joint venture'in özel bir tipi olduğu kabul edilen iş ortaklığı ile joint venture'ı eş anlamlı terimler olarak kullanmanın yerinde olmayacağı belirtilmektedir (TEKİNALP Gülören/TEKİNALP Ünal, "Joint Venture", **Prof. Dr. Yaşar Karayalçın' a 65. Yaş Armağanı**, Ankara, 1988, s. 157, 162 vd. DAYINLARLI Kemal, **Joint Venture**

koşullar sıralanırken ilgili kavramlardan söz edilmiştir. Anılan düzenlemede iş ortaklıklarının kurumlar vergisi mükellefi olabilmesi için bazı temel unsur ve özellikleri taşıması gerektiği düzenlenmiştir. Ancak bir iş ortaklığı anılan düzenlemeler kapsamında kurumlar vergisi mükellefi anlamında bir iş ortaklığı olarak kabul edilemeyecek olsa bile borçlar hukuku anlamında bir iş ortaklığı olarak nitelendirilebilir. Bir diğer ifade ile anılan düzenlemeler, sadece vergi hukuku bakımından geçerli olacaktır⁵. Bu nedenle gerek konsorsiyum gerek joint venture ortaklık modellerinin hukuki olarak nasıl nitelendirileceği ve bu ortaklık modellerine ilişkin uyumsuzluklarda hangi hükümlerin uygulama alanı bulacağıın tespit edilmesi gereklidir.

II. KONSORSİYUM VE JOINT VENTURE

1. Konsorsiyum

Öğretideki bir görüşe göre konsorsiyum, belirli bir veya birkaç ticari işi yürütmek ve bu faaliyetten kazanç elde etmek amacıyla birçok teşebbüsün meydana getirdiği sözleşme temeline dayalı bir ortaklık ilişkisidir⁶. Buna karşılık ağırlıktaki görüşe göre, konsorsiyumdan söz edebilmek için muhakkak “ticari işlere” özgü olması ve kazanç elde etme amacının mevcut olması gerekmektedir⁷. Bu bakımdan konsorsiyum, kişilerin belirli bir işi veya

Sözleşmesi, 3. Bası, Ankara, 2007, s. 272, 281; BARLAS Nami, **Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri**, 4. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2016, s. 300, dn. 818. Bununla birlikte *Öztürk*, iş ortaklığı deyiminin Alman hukukunda joint venture’ı ifade etmek üzere kullanıldığını ifade etmektedir, bkz. ÖZTÜRK Pınar, **Ortak Girişim (Joint Venture) ve Uygulanacak Hukuk**, İstanbul, 2001, s. 1-2). Keza iş ortaklığı, ortakların iş sahibine karşı işin belirli bölümlerinden sorumlu oldukları yapı konsorsiyumlarından (*Baukonsortien*) da farklılaşmaktadır. Nitekim, ilgili Tebliğ’de bu farklılık göz önünde bulundurularak yapı konsorsiyumlarının, Tebliğ’deki iş ortaklığı tanımının dışında kaldığı açıkça belirtilmiştir. Öte yandan *Tandoğan* iş ortaklığı ve yapı konsorsiyumunu kavramlarına joint venture kavramını da ekle-mekte ve bunları eş anlamlı kullanmaktadır. TANDOĞAN Halûk, “Eser Sözleşmesinde Müteahhidin İş Yardımcı Kişilere, Alt Müteahhitlere Yaptırması, Başkasına Devretmesi, Müteahhitler Konsorsiyumu (Joint Venture)”, **BATİDER, C. XIII, Prof. Dr. Hikmet Belbez’in Hatırasına Armağan**, 1986, s. 83 vd. Bu kavramların terminolojik olarak aynı potada değerlendirilmesinin yerinde olmadığı ve iş ortaklığı ve yapı konsorsiyumuna ilişkin bazı detay tartışmalar için bkz. BARLAS, s. 227, n. 601-602, s. 229-304, n. 660-674.

⁵ BARLAS, s. 301-302, n. 668.

⁶ KAPLAN İbrahim, **İnşaat Sektöründe Müsterek İş Ortaklığı-Joint Venture-**, 3. Bası, Yetkin Basımevi, Ankara, 2013, s. 37.

⁷ Zira bu unsurlar bütün konsorsiyum yapıları için söz konusu değildir. Nitekim, *Barlas*, bu konuda oy konsorsiyumlarını örnek göstererek *Kaplan*’ın verdiği tanımın ilgili unsurlar bakımından hatalı olduğunu vurgulamaktadır. BARLAS, s. 263, n. 568, dn. 706. Aynı gerekçe ile bu görüşte bkz. ŞAHİN Turan, “Konsorsiyum Sözleşmesi”, **TBB Dergisi**, 2011 (92), s. 463.

işler dizisini birlikte gerçekleştirmek amacıyla bir araya geldikleri ve bunlardan her birinin diğerlerinden bağımsız olarak işin sadece bir bölümünün yerine getirilmesini üstlendiği bir *ortaklık* türü olarak tanımlanmalıdır⁸.

Konsorsiyumun görünüş biçimlerinin tümünü ortaya koymak ve açıklamak mümkün değildir. Zira, konsorsiyumla hedeflenen amaca ve konsorsiyumun konusuna göre her an yeni bir ad altında, farklı konsorsiyum yapıları oluşturulabilir⁹. Bu sebeple, çalışmamız kapsamında konsorsiyumun görünüş biçimlerine değil, tarafların bir ortak girişim meydana getirerek bir araya gelmeleriyle oluşan ortaklık ilişkisinin hukuki niteliğine odaklanılacaktır. Öğretide konsorsiyumun bir ortaklık ilişkisi olduğu ve bu ortaklığın TBK m.620 vd. hükümlerinde düzenlenen adi ortaklıktan başka bir şey olmadığı kabul edilmektedir¹⁰. Bir ortaklık ilişkisinin adi ortaklık olarak nitelendirilebilmesi için adi ortaklığın temel unsurlarını taşıması gerekir¹¹. Çalışmamız kapsamında konsorsiyum ilişkisinin adi ortaklığın unsurlarını taşıyıp taşımadığı aşağıda, her bir unsur bakımından ayrı ayrı incelenecektir.

⁸ TEKİNALP/TEKİNALP, s. 162; BARLAS, s. 263, n. 568; LEKESİZ Muzaffer, **Konsorsiyum Sözleşmesi**, Yetkin Basımevi, Ankara, 2016, s. 57; ŞAHİN, s. 463; Y 15. HD. E. 2012/2613, K. 2012/4846, T. 27.6.2012 (www.kazancı.com, Son Erişim Tarihi: 8 Eylül 2021).

⁹ Nitekim, öğretide ve uygulamada sıklıkla karşılaşılan konsorsiyum türlerine şunlar örnek olarak verilmektedir: Bir kuruluşun ihraç edeceği hisse senedi ve tahvillerinin sadece tedavüle çıkarılması veya gerek tedavüle çıkarılması gerek de konsorsiyumca üstlenilerek üçüncü kişilere devredilmesinin amaçlandığı “*emisyon konsorsiyumları*”; yüksek miktarda bir kredinin birçok banka tarafından birlikte sağlandığı “*kredi konsorsiyumları*”; ortaklık kapsamında pay sahiplerinin ortak amaca ulaşmak için oy haklarını belirli bir doğrultuda kullanmak veya kullanmaktan kaçınmayı taahhüt ettikleri “*oy konsorsiyumları*”; bağımsız kişi veya kuruluşların, kapsamlı bir inşaat faaliyetini işverene karşı her biri işin bir bölümünden sorumlu olmak üzere birlikte gerçekleştirdikleri “*yapı konsorsiyumları*”. Söz konusu konsorsiyum türleri ve daha fazla örnek için bkz. BK OR-FELLMANN/MÜLLER, Art. 530, n. 250 vd., 297; MOROĞLU Erdoğan, **Oy Sözleşmeleri**, 5. Bası, İstanbul, 2015, s. 36 vd., 50 vd.; BARLAS, s. 271-277, n. 586-602.

¹⁰ Konsorsiyumun ticari şirket olarak değil, kural olarak adi ortaklık şeklinde nitelendirildiği yönünde bkz. MüKoBGB/SCHÄFER Vor §705 Rn. 51; LERZAN Yılmaz, “Çeşitli Hukuk Sistemlerinde Joint Venture Anlaşmalarının Yorumlanması ve Hukuki Düzenlemeye Kavuşturulması İhtiyacı”, **Mahmut R. Belik’e Armağan**, İstanbul, 1993, s. 481; BARLAS, s. 280, n. 608; LEKESİZ, s. 59. Bu yönde bir değerlendirmeye açıkça karşı çıkmamakla benzer görüşte gözüken TEKİNALP/TEKİNALP, s. 163.

¹¹ Burada esasen kastettiğimiz husus, bir sözleşmenin veya bir ortaklığın belirli bir tipin başlığı altında sınıflandırılabilmesi için, o tipin gerekli kıldığı asgari unsurları bünyesinde barındırması gerekliliğidir. Öğretide, adi ortaklığın ortaya koyduğu yapının ağırlıklı olarak “yedek hukuk” kurallarından oluşması sebebiyle tarafların ortaklığı biçimlendirme özgürlüğünün geniş kapsamlı olduğu belirtilmektedir. Öyle ki, bu durum adi ortaklıkların çeşitli görünüm biçimleri bakımından tipik-atipik adi ortaklık ayrımı yapılmasına yol açmıştır. Bu bağlamda kanunda belirtilen modele uygun bir biçimde yapılan adi ortaklıklar tipik adi ortaklık; bu tipik yapıdan sapan, bununla birlikte adi ortaklık unsurlarını muhafaza eden adi ortaklıklar ise atipik adi ortaklık olarak nitelendirilmiştir. Bu konuda açıklamalar için bkz. ALTAY, s. 308-309.

2. Joint Venture

Kelime anlamı itibariyle riski birlikte üstlenmek, riskli bir işe birlikte kalkışmak anlamına gelen joint venture¹² farklı sebeplerle çok değişik biçimlerde ele alınmaktadır¹³. Joint venture hem işletme ve iktisat alanlarını ilgilendiren, hem de hukuken de önemi haiz bir girişim modelidir. Hukuk düzenleri, özellikle ortaklıklar hukuku normları ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Joint venture yapısal bakımdan birbirinden farklı iki türde karşımıza çıkmaktadır. Bu sebeple öğretilerde Joint venture’in bütün yönlerini ve sektörlerini kapsayacak bir tanımının yapılmasından çoklukla kaçınılmaktadır¹⁴. Buna rağmen, kapsamlı ve tam bir tanım vermektense joint venture’ların tümü için ortak karakteristik vasıflarını ortaya koyan genel bir çerçeve çizilecek olursa şu tanımın verilmesi yerinde olacaktır: “*Birbirinden bağımsız birden fazla (...) kişinin belirli bir işi ya da süreklilik arz eden bir faaliyeti, bir ticaret ortaklığı kurarak veya böyle bir ortaklık söz konusu olmaksızın gerçekleştirmek ve kazanç elde etmek amacıyla bir sözleşme çerçevesinde bir araya gelmeleri ve o faaliyetin rizikolarını her biri müteselsilen sorumluluk altına girmek suretiyle üstlenmeleridir*”¹⁵.

¹² Joint Venture kavramını ifade etmek amacıyla Anglo-Amerikan sisteminde “*Joint Business Venture*”, “*Joint Adventure*”, “*Joint Undertaking*”, “*Joint Enterprise*” ve “*Joint Speculation*” deyimleri); İsviçre ve Alman hukuk çevresinde ise “*Gemeinschaftsunternehmen*” terimi kullanılmaktadır. Türk hukukunda da joint venture karşılığı olarak karşılığı “*müşterek iş ortaklığı*” (KAPLAN, s. 26 vd.) ve “*ortak girişim*” (AKYOL Şener, **Borçlar hukuku: (özel borç ilişkileri): Know-how Management joint venture ve büyük çaplı inşaat sözleşmeleri**, Afa Matbaacılık, İstanbul, 1997, s. 57; POROY Reha / TEKİNALP Ünal / ÇAMOĞLU Ersin, **Ortaklıklar Hukuku I**, 15. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2021, s. 16, n. 19b; ALTAY Sıtkı Anlam, **Anonim Ortaklıklar Hukuku’nda Sermayeye Katımlı Ortak Girişimler**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2009, s. 31 vd.) terimleri ifadeleri önerilmektedir. Ayrıca, Yargıtay da vermiş olduğu kararlarda “*ortak girişim*” ifadesini benimsemiştir: Y 7. HD. E. 33841, K. 19967, T. 21.10.2015 (www.kazanci.com, Son Erişim Tarihi: 1 Eylül 2021); Y 7. HD. E. 14340, K. 10490, T. 5.6.2013 (www.kazanci.com, Son Erişim Tarihi: 1 Eylül 2021). Bununla birlikte, her ne kadar mahkeme kararları ve öğretilerde ortak girişim kavramı kullanılmaktaysa da ulusal ve uluslararası ticarete “*joint venture*” kavramının yerleşmiş olması sebebiyle çalışmamızda bu kavramı kullanmayı uygun bulduk.

¹³ BARLAS, s. 283, n. 620. Özellikle sermaye katımlı joint venture’lar bakımından bkz. ALTAY, s. 17 vd.

¹⁴ LERZAN, s. 476-477; ŞAHİNALP Kaan, “Türk Hukukunda Joint Venture’ların Hukuki Yapısı ve Niteliği ile Joint Venture’larda Karşılaşılan Sorunlar”, **Yargıtay Dergisi**, Cilt: 27, 2001, s. 485-488; SCHMID Thomas/SCHERRER Stefan, “Joint Ventures”, **GesKR**, 3/2018, s. 276.

¹⁵ Bu tanım için bkz. BARLAS, s. 284, n. 621; KORKUT Ömer, “Türk Hukuku Bakımından Ortak Girişim (Joint Venture) ve İş Ortaklığı”, **Legal Hukuk Dergisi**, Y. 5, 2007, s. 1153. Ayrıca öğretilerde ortaya konan diğer tanımlar için bkz. ALTAY, s. 44-49.

Joint venture öğretide farklı esaslar bakımından değişik biçimlerde sınıflandırılmaktadır¹⁶. Çalışmamız bakımından önem arz eden ayırım ise joint venture'ın yapılanma modeline göre yapılan ikili ayırımdır. Buna göre joint venture, “sözleşmeye dayalı joint venture” ve “sermayeye katımlı joint venture” olarak iki ana gruba ayrılmaktadır¹⁷. Bu ayırım esasen, sözleşmeye dayalı joint venture ile kurulan ilişkinin taraflar arasında salt bir borçlar hukuku sözleşmesinden ibaret olduğu; müşterek amaca ulaşılması için ortakların katılma paylarının yeterli olup ayrıca sermayeye katımlı joint venture'da olduğunun aksine bir ticaret şirketi kurulmasına ihtiyaç duyulmamasını ifade etmektedir. Joint venture'ın bu yalın modeli sözleşmeye dayalı joint venture olarak adlandırılmaktadır¹⁸. Bu bakımdan, esasen sözleşmeye dayalı joint venture ile konsorsiyum birbirine çok yakındır¹⁹. Ancak, bu ortaklık modelleri arasındaki temel fark - yukarıdaki tanımlarda da ifade edildiği gibi - konsorsiyumda her üyenin diğer tarafa karşı yalnızca kendi üstlendiği iş kısmı için sorumluluk altına girmesi, buna karşılık joint venture'da her birinin işlemin sonuçlarından bir bütün olarak müteselsilen sorumlu olmasıdır²⁰.

Sermayeye katımlı joint venture ise salt sözleşmeye dayalı joint venture'dan farklı olarak çift katlı ve karmaşık bir yapıya sahiptir. Burada ilişkiye

¹⁶ Örnek vermek gerekirse, tüzel kişi ortaklarının tâbiyeti bakımından ulusal ve uluslararası joint venture; faaliyet alanları bakımından inşaat, petrol ve maden işletmeciliği veya üretim sektörlerindeki joint venture'lar; ortaklarının niteliği bakımından, devletler arasında, devletler ile özel hukuk kişisi gerçek veya tüzel kişiler arasında joint venture şeklinde ayrımlara tabi tutulduğu görülmektedir. Bu konuda açıklamalar için bkz. ALTAY, s. 53; ERTAŞ Alican, **Joint Venture Sözleşmelerine Konu İş Ortaklıklarının Hukuki Niteliği ve Yapısı**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020, s. 43-55. Ayrıca daha farklı sınıflandırmalar için bkz. BAZ Salih, **Karşılaştırmalı Hukuk'ta ve Türk Hukuku'nda Joint Venture**, On İki Levha, İstanbul, 2019, s. 20-38.

¹⁷ Günümüzde hukuki anlamda önem arz eden iki türün ortaya çıktığı ve hukuki değerlendirme yapılırken bu iki tür arasında ayırım yapıldığı yönünde: BK OR-FELLMANN/MÜLLER, Art. 530, n. 255; KNOBLOCH Stefan, “Joint Ventures: Vertrags- und gesellschaftsrechtliche Gestaltungsmöglichkeiten”, **GesKR**, 4/2013, s. 552; HUBER Lucius, **Das Joint-Venture im internationalen Privatrecht**, Basel, 1992, s. 1-4.

¹⁸ Sözleşmeye dayalı joint venture ve sermayeye katımlı joint venture'ın tanımlanması ve bu konuda açıklamalar için bkz. ZK OR-HANDSCHIN/VONZUN, Art. 530, n. 111; BARLAS, s. 290-291, n. 635. Sözleşmeye dayalı ortak girişimin yalın sözleşmesel ilişki olduğu yönünde bkz. ALTAY, s. 39.

¹⁹ Nitekim bazı yazarlar, konsorsiyum ile joint venture ilişkisini eş anlamlı olarak ele almaktadır: SCHMID/SCHERRER, s. 276; TANDOĞAN, s. 83 vd.

²⁰ TEKİL Fahiman, **Adi, Kollektif ve Komandit Şirketler Hukuku**, 5. Bası, İstanbul, 1996, s. 78; TEKİNALP/TEKİNALP, s. 162; KORKUT, s. 1164.

katılan taraflar, önce aralarında bir “temel sözleşme” (joint venture sözleşmesi)²¹ akdetmekte; ardından ya tüzel kişiliğe sahip bir “yavru ortaklık”²² kurmakta ya da mevcut böyle bir ortaklığa katılarak ve bu ortaklığı çeşitli “özel (uydu) sözleşmeler”²³ çerçevesinde sağladıkları katkılar ile beslemektedirler²⁴.

Gerek öğretilerde²⁵ gerek Yargıtay kararlarında²⁶ sözleşmeye dayalı joint venture kapsamında taraflar arasında bir ortaklık ilişkisi meydana geldiği ve bu ortaklığın, TBK m.620 vd. hükümlerinde düzenlenen adi ortaklık niteliğinde olduğu kabul edilirken sermayeye katılmalı joint venture’da çift katılığın birinci aşamasını oluşturan, ortaklar arasında akdedilen temel (joint venture) sözleşmesinin hukuksal niteliği tartışmalıdır.

Öğretilerdeki bir görüşe göre temel sözleşme, gerek ortaklıklar hukukuna gerek borçlar hukukuna ilişkin unsurlar içeren karma bir yapıya sahiptir. Bu bakımdan temel sözleşme, ortaklık sözleşmesi değil; karma sözleşme olarak

²¹ Temel sözleşme öğretide farklı şekillerde ifade edilmektedir. Bunlardan başlıcaları; “Esaslar sözleşmesi” (*Grundlagenvertrag*); “Esaslar anlaşması” (*Grundlagenvereinbarung*); “Temel sözleşme” (*Basisvertrag; Basic Agreement*); “Pay sahipleri sözleşmesi” (*Shareholders Agreement*); “Temel Mutabakat” (*Accord de base*); “Ortaklık sözleşmesi” (*Partnerschaftsvertrag*) terimleridir. Kavramlar hakkında değerlendirmeler için bkz. ALTAY, s. 234 vd.

²² Bu ortaklık öğretide “taşıyıcı ortaklık” (*Trägersgesellschaft*) ve “müşterek yavru ortaklık” (*gemeinsame Tochtergesellschaft*) olarak da ifade edilmektedir. Ayrıca bazı yazalar, bu ortaklığı ifade edebilmek için “*Joint Venture Gesellschaft*” deyimini kullanmaktadır. Nitekim bu yönde kullanım için bkz. HUBER, s. 13 vd. Ancak, “*Joint Venture Gesellschaft*” deyiminin kurulan yavru ortaklık ile joint venture ortaklığı arasında karışıklık yaratabileceği için kullanılmaması gerektiği ifade edilmektedir. Bu yönde bkz. BARLAS, s. 294, dn. 793.

²³ Bu tür sözleşmeleri ifade etmek amacıyla ayrıca, “uygulama sözleşmeleri” (*Durchführungsverträge*) ve “*tâbi mutabakatlar*” deyimleri de kullanılmaktadır, bkz. BARLAS, s. 294, n. 646.

²⁴ Bu konuda detaylı açıklamalar için bkz. ALTAY, s. 229-234.

²⁵ Sözleşmeye dayalı joint venture’in adi ortaklık teşkil ettiği konusunda bkz. BK ORFELLMANN/MÜLLER, Art. 530, n. 255; KNOBLOCH, s. 552; TEKİNALP/TEKİNALP, s. 155; BARLAS, s. 304-305, n. 677; ALTAY, s. 51; DAYINLARLI, s. 290, 291; KAPLAN, s. 30; ÖZTÜRK, s. 35; ÇAKIR ÇELEBİ F. Betül, “Joint Venture’in Hukuki Niteliği”, **Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Y. 2, S. 2, Ankara, 2017, s. 113 vd.; AKKURT Zülal/AKGÜL Barış: “Joint Venture ve Konsorsiyum’un Türk Hukuku’ndaki Yeri”, **Yargıtay Dergisi**, C. 27, S. 4, Ankara, 2001, s. 737. Keza, adi ortaklığın iktisadi amaca yönelik bir uygulama alanı olduğu yönünde bkz. AKÇURA KARAMAN Ayşe Tuba: *Joint Venture Sözleşmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1991, s. 74, 87.

²⁶ Y 12. HD. E. 2014/31784, K. 2014/30762, T. 18.12.2014 (www.kazanci.com, Son Erişim Tarihi: 12 Eylül 2021); Y 7. HD. E. 2015/33841, K. 2015/19967, T. 21.10.2015 (www.kazanci.com, Son Erişim Tarihi: 12 Eylül 2021); Y 7. HD. E. 2013/14340, K. 2013/10490, T. 5.6.2013 (www.kazanci.com, Son Erişim Tarihi: 12 Eylül 2021).

nitelendirilmeli ve bu haliyle bir “isimsiz akit”²⁷ olduğu kabul edilmelidir²⁸. Buna karşılık öğretide ağırlıktaki görüşe göre, temel sözleşme bir ortaklık sözleşmesi olup bu sözleşme ile taraflar arasında oluşan ilişki de TBK m.620 vd. hükümlerinde düzenlenen adi ortaklık niteliğindedir²⁹.

Bu bakımdan, çalışmamız kapsamında “salt sözleşmeye dayalı joint venture” kapsamında ortaya çıkan ortaklık ilişkisi ve “sermayeye katılmalı joint venture” kapsamında tarafların “temel sözleşmeyi” akdetmesiyle ortaya çıkan ortaklık ilişkisi ele alınacaktır.

III. KONSORSİYUM VE JOINT VENTURE’DA ADİ ORTAKLIK İLİŞKİSİ

1. Genel Olarak

Adi ortaklık³⁰ sözleşmesi TBK m.620/1’de şu şekilde tanımlanmıştır: “*Adi ortaklık sözleşmesi, iki ya da daha fazla kişinin emeklerini ve mallarını ortak bir amaca erişmek üzere birleştirmeyi üstlendikleri sözleşmedir*”³¹.

²⁷ İsimli-isimsiz akit ayrımı ve bu kavramlara ilişkin doyurucu açıklamalar için bkz. KUNTALP Erden, **Karışık Muhtevalı Akit (Karma Sözleşme), Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 2. Bası**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2013, s. 1-6, s. 13-20.

²⁸ HUBER Lucius, “Vertragsgestaltung: Grundstruktur, Gründung, Willensbildung und Auf- lösung”, in: Kooperations- und Joint Venture Verträge, Rechtliche Probleme und Vertragsgestaltung, Bern-Stuttgart-Wien 1994, s. 55 vd. (naklen) BARLAS, s. 306, n. 680. Ayrıca, tarafların iradelerinin anonim ortaklıktaki hak ve yükümlülüklerini belirlemeye yönelik olduğu, adi ortaklık kurma iradesi taşımadıkları gerekçesiyle bu sözleşmenin niteliğinin adi ortaklık sözleşmesi olmadığı yönünde bkz. ESİN, İsmail G./LOKMANHEKİM, Tunç, **Uygulamada Birleşme ve Devralmalar**, İstanbul, 2004, s. 67.

²⁹ BK OR-FELLMANN/MÜLLER, Art. 530, n. 256; BARLAS, s. 306-307, n. 681, s. 310, n. 692; ALTAY, s. 243; TEKİL, s. 80; KORKUT, s. 1159; ŞAHİNALP, s. 495-497; ÇAKIR ÇELEBİ, s. 116. *Akyol* ise somut olaya göre bu ortaklık modelinin adi ortaklık olarak nitelendirilebileceği gibi karma sözleşme niteliği taşıyabileceğini de ifade etmektedir. Bkz. AKYOL, s. 76.

³⁰ Türk Borçlar Kanunu’nun 620-645. maddeleri arasında adi ortaklığı ifade etmek amacıyla “Adi ortaklık” terimi kullanılmıştır. Keza, adi ortaklık kaynak İsviçre Borçlar Kanunu’nun (OR) 530. maddesinde “*Die einfache Gesellschaft*”; Alman Medeni Kanunu’nun (BGB) 705 vd. paragraflarında “*Gesellschaft*” terimiyle ifade edilmiştir. Bugün Türk öğretisinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanunu’nun benimsediği “*Die einfache Gesellschaft*” teriminin Türkçe çevirisi olan “yalın ortaklık” teriminin yanı sıra, “adi şirket” ve “adi ortaklık” deyimlerine de başvurulmaktadır (Bu konuda açıklamalar için bkz. YONGALIK Aynur, **Adi Şirkette Sermaye Payı**, Ankara, 1991, s. 1-2). Biz “yalın ortaklık” teriminin öğretide tam olarak oturmaması ve kanunun terminolojisine en uygun biçimin “adi ortaklık” deyimine olacağı düşüncesinde olduğumuzdan, çalışmamızda “adi ortaklık” terimini kullanacağız.

³¹ Bununla birlikte, OR Art. 530 hükmünde yer alan tanım şu şekildedir: “*Şirket, iki veya daha fazla kimsenin ortak bir amaca, ortak güç ya da araçlarla ulaşmak için akdi biçimde bağlan-*

Öğretide, bu tanımın aslında adi ortaklığa özgü olmadığı; genel olarak ortaklıklar için geçerli unsurları bünyesinde toplayan bir ortaklık sözleşmesi tanımını olduğu belirtilmektedir³².

İsviçre, Alman ve Türk öğretisinde adi ortaklığa ilişkin olarak çeşitli tanımlar verilmiştir³³. Belirtmek gerekir ki, öğretide verilen tanımlar - yazarların ortaklık tipine ilişkin tartışmalarda takındıkları bakış açısına göre çeşitli yönlerden farklılaşmakla birlikte - genel anlamıyla adi ortaklığın unsurlarını yansıtmak hususunda ortak noktada buluşmaktadır. Bu bakımdan, bir hukuki ilişkinin adi ortaklık olarak nitelendirilebilmesi için sözleşme unsuru, kişi unsuru, ortak amaç, ortak amaç için birlikte çaba (*affectio societatis*) ve katılma payı unsurlarını taşıması gerektiği kabul edilmektedir³⁴.

Öyleyse konsorsiyum, sözleşmeye dayalı joint venture kapsamında ortaya çıkan ortaklık ilişkisi ile sermayeye katılmalı joint venture kapsamında temel sözleşmenin akdedilmesiyle oluşan (joint venture) ortaklığının adi ortaklık olarak nitelendirilebilmesi için adi ortaklığın temel unsurlarını taşıması gerekmektedir.

2. Konsorsiyum ve Joint Venture’da Adi Ortaklığın Temel Unsurları

A. Sözleşme Unsuru

Adi ortaklık ilişkisinin, kendisini oluşturan kişilerin iradelerine dayanan bir hukuksal ilişki olduğu açıktır. Zira, bir hukuksal ilişkinin adi ortaklık olarak kabul edilebilmesi için tarafların “ortaklık kurma niyetiyle” (*animus contrahendae societatis*) hareket ederek bu hukuki sonucun ortaya çıkmasına yönelik iradelerini açık ya da örtülü bir şekilde dışa vurmaları ve kurucu

malarıdır”. BGB §705’de yer alan tanım ise şöyle ifade edilmiştir: “Şirket sözleşmesiyle ortaklar, müşterek bir amaca sözleşmeyle belirlenen biçimde ulaşmaya çalışmayı, özellikle kararlaştırılan katılma paylarını ifa etmeyi karşılıklı olarak yükümlenirler”.

³² BARLAS, s. 13, n. 21. Bu hususta bkz. şirketler hukuku kaynaklarından özellikle; PO-ROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s. 43-44, n. 70; KENDİGELEN, Abuzer/KIRCA, İsmail, **Şirketler Hukuku Cilt I**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021, s. 41, n. 92.

³³ Adi ortaklığa ilişkin çeşitli tanımlar için bkz. MüKoBGB/SCHÄFER Vor §705 Rn. 1; BeckOK BGB/SCHÖNE BGB §705 Rn. 6-7; BSK OR-HANDSCHIN, Art. 530, n. 2; BK OR-FELLMANN/MÜLLER, Art. 530, n. 132; ZK OR-HANDSCHIN/VONZUN, Art. 530, n. 2; DOĞANAY Ümit Yaşar, **Adi Şirket Akdi**, İstanbul, 1968, s. 5; PO-ROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s. 40; BARLAS, s. 14-18, n. 27-39.

³⁴ SCHMID Jörg/STÖCKLI Hubert/KRAUSKOPF Frédéric: **Schweizerisches Obligationenrecht Besonderer Teil**, Schulthess, 2016, n. 2368; ŞENER Oruç Hami, **Adi Ortaklık**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2008, s. 3 vd.;

unsurları içeren bu irade açıklamalarının uyuşması gerekir³⁵. Öğretide irade beyanlarının yönelimi ve kurgusu göz önünde bulundurularak adi ortaklığın temelini oluşturan hukuksal işlemin bir “sözleşme” olduğu; “karar”³⁶ ya da “müşterek hukuki işlem”³⁷ olarak nitelendirilemeyeceği görüşü ağırlıktadır³⁸. Nitekim, bu görüşteki yazarlar kanun koyucunun adi ortaklığa ilişkin 18. bölümün başlığını “*Adi ortaklık sözleşmesi*” şeklinde düzenlemesi ve TBK m.620/I hükmünde ise “*Adi ortaklık sözleşmesi ... üstlendikleri sözleşmedir*” ifadesine yer vermesini de görüşlerini destekleyen argümanlar olarak göstermektedir³⁹.

Buna ek olarak, adi ortaklık sözleşmesinin borçlar hukuku sözleşmesi niteliğinde olduğu ve ortakların edim yükümlülüklerinin birbirlerinin edimlerinin karşılığını teşkil etmediği; tam tersine bu edimlerin ortaklığın ortak amacının yerine getirilmesi için birleştirildiği kabul edilmektedir⁴⁰. Bu bakımdan, adi ortaklık sözleşmesinin edim değişimini amaçlayan bir “mübadele sözleşmesi” niteliğinde olmadığı belirtilmektedir⁴¹.

Kanun koyucu, adi ortaklık sözleşmesinin geçerliliğini ise özel bir şekil şartına tabi tutmamıştır⁴². Bu nedenle, TBK m.12/I hükmünde belirtilen sözleşme özgürlüğünün bir görünümü olan şekil serbestisi prensibi uygulama alanı bulacaktır. Öyleyse, adi ortaklık sözleşmesinin herhangi bir şekle bağlı olmadan, yani sözlü olarak kurulabileceği gibi zımnî (örtülü) irade beyanı veya iradeyi ortaya koyan davranışlarla da kurulabileceği sonucuna varılma-

³⁵ BK OR-FELLMANN/MÜLLER, Vorbem. Art. 530-551, n. 8, Art. 530, n. 27 vd.; ŞENER, *Adi Ortaklık*, s. 8; BARLAS, n. 116; ALTAY, s. 49-59.

³⁶ DOĞANAY, s. 19. Ayrıca, karar kavramı ve bunun sözleşme kavramından farkı hakkında bkz. OĞUZMAN M. Kemal/BARLAS Nami: **Medenî Hukuk, Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar**, 27. Bası, On İki Levha, İstanbul, 2021, n. 615-616.

³⁷ Müşterek hukuki işlem ve sözleşme kavramlarının farklarına ilişkin bkz. OĞUZMAN/ BARLAS, n. 617-619.

³⁸ Adi ortaklık ilişkisinin sözleşme temeline dayandığı yönünde bkz. ZK OR-HANDSCHIN/VONZUN, Art. 530, n. 7-8, 126; BSK OR-HANDSCHIN, Art. 530, n. 2; SCHMID/STÖCKLİ/KRAUSKOPF, OR BT, n. 2385.

³⁹ Bu görüşteki yazarlar ve açıklamalar için bkz. ŞENER, *Adi Ortaklık*, s. 9-12; BARLAS, s. 59, n. 116.

⁴⁰ Borçlar hukuku sözleşmesi niteliğini haiz, bir organizasyon sözleşmesi olduğu yönünde bkz. BK OR-FELLMANN/MÜLLER, Vorbem. Art. 530-551, n. 9.

⁴¹ BK OR-FELLMANN/MÜLLER, Art. 530, n. 70 vd.; ŞENER, *Adi Ortaklık*, s. 14-15; ALTAY, s. 145-146.

⁴² Bu konuda detaylı açıklamalar için bkz. ÖZBİLEN, Arif Barış, **Sözleşmelerin Şekli ve Şekil Yönünden Hükümsüzlüğü**, İstanbul, 2016, s. 414 vd.

lıdır⁴³. Bununla birlikte, bazı istisnai hallerde ortaklık sözleşmesinin geçerliliği belirli bir şekle uyularak yapılmasına bağlı olabilir. Öyle ki, taraflar sözleşmenin belirli bir şekilde yapılacağını kararlaştırmış olabilir (iradi şekil) veya ortaklık sözleşmesinde geçerliliği kanunen şekle tâbi bir taahhüt yer alabilir⁴⁴. İşte bu hâllerde şekle tâbi işlemin kapsamı bakımından öğretide iki görüş bulunmaktadır. Bu durumda sözleşmenin bütünlüğü gerekçesiyle tamamının o şekle uygun yapılması gerektiğini belirtenler⁴⁵ olduğu gibi; Türk ve İsviçre hukuk sistemlerine hâkim olan, ilgili taahhüt konusuyla bağlantılı sözleşme hükümlerinin şekle uygun olmasının yeterli olduğu görüşünü benimseyen yazarlar⁴⁶ da bulunmaktadır.

Bu bağlamda son olarak belirtmek gerekir ki, anılan görüşlerden ikincisi benimsenir ve sözleşme içeriğinde yer alan hükümlerden bir veya birkaçı şekle aykırılık sebebiyle kesin hükümsüz sayılırsa TBK m.27/II hükmünün uygulanması meselesi gündeme gelir. Bu durumda öğretilerde ağırlıklı olarak sözleşmeyi tamamen hükümsüz saymak yerine taraf iradelerinin yorumundan yola çıkılarak TBK m.27/II hükmünün uygulanması gerektiği ve imkân varsa kısmen hükümsüzlük yaptırımını uygulamanın işlem hayatının korunması bakımından önemli olduğu belirtilmektedir⁴⁷.

Joint venture'in oluşumu da türü ne olursa olsun, ortaklığa katılanlar arasında akdedilen bir sözleşme ilişkisine dayanır⁴⁸. Bu sözleşme ile taraflar ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere biraraya gelmektedir. Diğer bir ifade ile, tarafların karşılıklı iradeleri, ortak bir gayeye yönelmektedir. Tarafların edimleri birbirinin karşılığını oluşturmamakta; tam tersine ortaklığın gayesinin gerçek-

⁴³ BK OR-FELLMANN/MÜLLER, Art. 530, n. 432, 533; ÖZBİLEN, s. 416; DOĞANAY, s. 71; ŞENER, *Adi Ortaklık*, s. 21-22.

⁴⁴ KARAYALÇIN Yaşar, *Ticaret Hukuku, C. II, Şirketler Hukuku*, 2. Bası, Ankara, 1973, s. 128; ŞENER, *Adi Ortaklık*, s. 35-37; ÖZBİLEN, s. 416-418; DOĞANAY, s. 71; BARLAS, s. 75, n. 144-145.

⁴⁵ Mesela, geçerliliği kanunen şekle tâbi bir taahhüt yer alıyorsa, ortaklık sözleşmesinin de o şekle uyularak yapılması gerektiği yönünde bkz. BARLAS, s. 75, n. 145 ve orada anılan diğer yazarlar.

⁴⁶ Bu tartışma ve ilgili görüşler için bkz. BK OR-FELLMANN/MÜLLER, Art. 530, n. 539; KENDİGELEN/KIRCA, s. 64, n. 138; ŞENER, *Adi Ortaklık*, s. 25. Kanaatimizce konsorsiyum veya joint venture kapsamında böyle bir sorunla karşılaşılması hâlinde ikinci görüşe üstünlük tanınmalıdır. Zira, sözleşme hükümlerinin şekle uygun olarak yapılması şeklin öngörülme amacını gerçekleştirmede yeterlidir.

⁴⁷ KENDİGELEN/KIRCA, s. 64-65, n. 141; BARLAS, s. 72, n. 139. Belirtelim ki, her ne kadar TBK m.27/II hükmü karşılıklı sözleşmelere ilişkin bir düzenleme olsa da, bu hükmün ortaklık sözleşmelerine uygulanabileceği kabul edilmektedir. Bkz. DOĞANAY, s. 92; ŞENER, s. 30; BARLAS, s. 72, n. 139, dn. 191.

⁴⁸ ŞAHİNALP, s. 489; ÖZTÜRK, s. 33.

leştirilmesi doğrultusunda bir araya getirilmektedir⁴⁹. Keza, bu sözleşmenin geçerliliği de herhangi bir şekil şartına bağlı değildir⁵⁰. Zira, joint venture sözleşmesi hukukumuzda kanunen düzenlenmiş olmadığından, geçerliliğinin de şekle tabi olması düşünülemez⁵¹. Bununla birlikte, taraflar sözleşmenin belirli bir şekilde yapılacağını kararlaştırmış olabilir veya ortaklık sözleşmesinde geçerliliği kanunen şekle tâbi bir taahhüt yer alabilir. İşte bu hâllerde joint venture sözleşmesinin geçerli olabilmesi için anılan şekillerde yapılması gerekecektir.

Öte yandan emisyon, kredi ve yapı konsorsiyumları, en basit şekliyle konsorsiyum üyelerinin yüksek risk içeren işlemleri müştereken gerçekleştirdikleri ortaklıkları ifade etmektedir⁵². Bu bakımdan, yüksek risk içeren bu işler kapsamında tek başlarına varlık gösteremeyecekleri için konsorsiyum üyeleri aralarında akdettikleri “konsorsiyum sözleşmesiyle” ortak bir noktada buluşmaktadır⁵³. Keza, söz konusu konsorsiyumlarda konsorsiyumun işlerini sevk ve idare ile konsorsiyumun temsil yetkisi de çoğunlukla konsorsiyum üyelerinden birine bırakılmaktadır: Konsorsiyum lideri (*Konsortialführer*)⁵⁴. İşte, konsorsiyum liderinin görev ve yetkisinin belirlenmesi bakımından da konsorsiyum üyeleri arasında akdedilen konsorsiyum sözleşmesi önemli rol oynamaktadır⁵⁵.

B. Kişi Unsuru

Adi ortaklık, bir kişi birliği olduğundan temel unsuru “kişi”dir. Nitekim, TBK’nun “A. Tanım” başlıklı m.620/I hükmünde “... iki ya da daha fazla kişinin...” ibaresine yer verildiği görülmektedir. Bu bakımdan kanun koyucu adi ortaklığın oluşumu için en az iki kişinin varlığını şart koşmuş⁵⁶, ortak sayısı bakımından ise bir üst sınır öngörmemiştir⁵⁷.

⁴⁹ ALTAY, s. 54; DOĞANAY, s. 25.

⁵⁰ TEKİNALP/TEKİNALP, s. 155; ÖZTÜRK, s. 33.

⁵¹ BARLAS, s. 285, n. 623.

⁵² Anılan konsorsiyum türleri hakkında detaylı bilgi için bkz. dn. 7.

⁵³ Söz konusu konsorsiyum türleri ve konsorsiyum sözleşmesi hakkında bkz. BARLAS, s. 263, n. 568 vd.

⁵⁴ Özellikle emisyon konsorsiyumları açısından bkz. MüKoBGB/SCHÄFER Vor §705 Rn. 54.

⁵⁵ ZK OR-HANDSCHIN/VONZUN, Art. 530, n. 112.

⁵⁶ Belirtmek gerekir ki, adi ortaklık ilişkisi bir tüzel kişiliği haiz olmadığından, en az iki kişinin varlığı, sadece kuruluş aşamasında değil, ortaklık devam ettiği sürece mevcut olmalıdır. BK OR-FELLMANN/MÜLLER, Art. 530, n. 18.

⁵⁷ Bununla birlikte öğretide, adi ortaklığın tüzel kişiliğinin bulunmaması ve organizasyon tarzının (ortaklık adına yapılan işlemlerden dolayı sınırsız, müteselsil ve birincil derecede sorumlu olunması şeklinde) elverişsizliği sebebiyle çok şahıslı adi ortaklıklara uygulamada nadiren rastlandığına işaret edilmektedir. Bkz. ŞENER, Adi Ortaklık, s. 4; BARLAS, s. 18-19, n. 42.

Öte yandan, kanun koyucu söz konusu düzenlemede “kişi” kavramına işaret etmiş; sadece “gerçek” ya da sadece “tüzel” kişi tarzında bir sınırlama getirmemiştir⁵⁸. Bu bakımdan, gerçek kişiler gibi tüzel kişilerin de adi ortaklıkta ortak sıfatıyla yer alabileceği kabul edilmiştir⁵⁹.

Öğretide bir görüşe göre, konsorsiyum ve sermayeye katılmalı joint venture münhasıran teşebbüsler tarafından kurulabilir⁶⁰. Buna karşılık, konsorsiyum ve joint venture’ın gerek sözleşmeye dayalı gerekse sermayeye katılmalı türünü oluşturan sözleşmelere taraf olanların niteliği bakımından herhangi bir sınırlama öngörülmemiştir. Bu bakımdan, konsorsiyum ve sözleşmeye dayalı joint venture ile sermayeye katılmalı joint venture sözleşmelerinin mutlaka teşebbüsler arasında akdedilmesi şart değildir. Diğer bir ifade ile bu sözleşmeler, gerçek kişiler arasında veya gerçek kişiler ile tüzel kişiler yahut salt tüzel kişiler arasında akdedilebilir⁶¹. Zira, özellikle sermayeye katılmalı joint venture’a asıl kimliğini veren hususun bu ortaklık modelinin kökeninde yer alan temel sözleşmenin taraflarının kimliği olmayıp, yavru ortaklığının temel sözleşme kapsamında belirlenen strateji ekseninde ve ortak kontrol esasına dayanılarak yönetilmesidir⁶².

C. Ortak Amaç Unsuru

Adi ortaklığın diğer bir temel unsuru ortaklık ilişkisine katılan kişilerin “ortak bir amaç” etrafında toplanmasıdır⁶³. Nitekim, öğretide bir hukuksal

⁵⁸ Adi ortaklığa, ister gerçek ister tüzel kişi tipinde olsun, hukuken “kişi” sıfatına sahip bütün varlıkların katılabilecekleri açık ise de, tüzel kişiliğe sahip olmayan kişi topluluklarının bağımsız bir “birlik” olarak adi ortaklığa ortak sıfatıyla katılabilmek için katılmayacağı öğretide tartışmalıdır. Türk hukukunda kanun koyucunun “kişi” kavramına bağlanması karşısında bunun mümkün olmayacağı ve esasen tüzel kişiliğe sahip olmayan kişi birliklerinin ortak olarak yer almasının kabul edilmesine pratik bir ihtiyacın da söz konusu olmadığı yönünde bkz. BSK OR-HANDSCHIN, Art. 530, n. 3; BARLAS, s. 24-25, n. 53-57. Buna karşılık, adi ortaklığa bir başka adi ortaklığın katılımının mümkün olduğu yönünde bkz. DOĞANAY, s. 10; ŞENER, Adi Ortaklık, s. 5.

⁵⁹ Bu husus, İsviçre, Alman ve Türk hukuk öğretisinde oybirliği ile kabul edilmektedir. Türk hukuku açısından bkz. POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s. 46; YONGALIK, s. 6; ŞENER, Adi Ortaklık, s. 4; BARLAS, s. 19, dn. 45. İsviçre hukuku bakımından bkz. ZK OR-HANDSCHIN/VONZUN, Art. 530, n. 2, n. 231-232; BSK OR-HANDSCHIN, Art. 530, n. 3; SCHMID/STÖCKLİ/KRAUSKOPF, OR BT, n. 2370; BK OR-FELLMANN/MÜLLER, Art. 530, n. 19.

⁶⁰ Konsorsiyum bakımından bkz. KAPLAN, s. 37. Sermayeye katılmalı joint venture bakımından bkz. BİLİCİ Nurettin, **Türk Vergi Sistemi**, Ankara, 2014, s. 102.

⁶¹ ERTAŞ, s. 30; BARLAS, s. 266, n. 576, s. 304, n. 677; ALTAY, s. 52-53, 239.

⁶² ALTAY, s. 239.

⁶³ SCHMID/STÖCKLİ/KRAUSKOPF, OR BT, n. 2371; BK OR-FELLMANN/MÜLLER, Art. 530, n. 63.

ilişkinin adi ortaklık olarak kabul edilebilmesi için sözleşmede ortaklığın amacı olarak belirlenen hedefin tüm ortaklar bakımından “müşterek” olması şartı aranmaktadır⁶⁴. TBK m.620/I hükmünde de bu husus “... ortak bir amaçla erişmek...” şeklindeki ifade ile açıkça ifade edilmiştir.

Adi ortaklığın temel unsuru durumundaki ortak amaç, ortaklık sözleşmesinin üçüncü kişi ile tek bir sözleşme akdetmek için kurulması şeklinde geçici nitelikte olabileceği gibi sürekli de olabilir⁶⁵. Bu bakımdan öğretide, adi ortaklığın daha ziyade geçici hukuksal ilişkiler için tercih edilen bir ortaklık tipi olduğu yönündeki düşüncenin⁶⁶ pek yerinde olmadığı ifade edilmektedir⁶⁷.

Diğer yandan, adi ortaklığın müşterek amacı kanunun emredici hükümlerine, ahlak ve adaba aykırı olmamak ve yerine getirilmesi mümkün olması koşuluyla serbestçe belirlenebilir⁶⁸. Nitekim, TBK m.620 hükmünde herhangi bir sınırlama getirilmemiştir. Bu bakımdan, adi ortaklığın amacı iktisadi nitelikte olabileceği gibi dini, siyasal, bilimsel, sanatsal ya da sosyal bir amaç niteliğinde olabilir⁶⁹.

Sözleşmeye dayalı joint venture ve konsorsiyum da prensip olarak tek bir işin gerçekleştirilmesi için kurulmaktadır. Nitekim, öğretide sözleşmeye dayalı joint venture’in tek bir işin yapılmasına yönelik kurulmasının, yazılı olmayan bir unsura dönüştüğü ifade edilmektedir⁷⁰. Bununla birlikte, her ne

⁶⁴ Öyle ki, adi ortaklığın diğer bazı hukuksal ilişkilerden, özellikle kazanca katıllı hukuksal ilişkilerden ayırt edilmesini sağlayan temel kriterin de “ortak amaç” kriteri olduğuna işaret edilmektedir. Açıklamalar için bkz. POROY/TEKNALP/ÇAMOĞLU, s. 56; ŞENER, Adi Ortaklık, s. 101-103; BARLAS, s. 26, n. 58.

⁶⁵ BK OR-FELLMANN/MÜLLER, Art. 530, n. 479; DOĞANAY, s. 51; ŞENER, Adi Ortaklık, s. 105.

⁶⁶ Bu görüşte bkz. KARAYALÇIN, s. 131.

⁶⁷ BARLAS, s. 32, n. 71.

⁶⁸ BARLAS, s. 32-33, n. 72.

⁶⁹ Esasen Türk hukukunda adi ortaklığın amacının niteliği bakımından her türlü amacın caiz olup olmadığı öğretide tartışmalıdır. Öğretide ağırlıkta olan ve adi ortaklıklarda her türlü amacın serbestçe belirlenebileceği yönündeki görüş taraftarları için bkz. BARLAS, s. 34-35, n. 74. İsviçre hukukunda da ağırlıkta olan bu görüş için bkz. ZK OR-HANDSCHIN/VONZUN, Art. 530, n. 233; BSK OR-HANDSCHIN, Art. 530, n. 4; SCHMID/STÖCKLİ/KRAUSKOPF, OR BT, n. 2372-2373; BK OR-FELLMANN/MÜLLER, Art. 530, n. 17. Buna karşılık, iktisadi amaç ve kazanç paylaşma dışında diğer amaçlarla adi ortaklık kurulmasının olanaklı olmadığı; bu durumlarda dernek kurulabileceği yönünde bkz. KARAYALÇIN, s. 126; ŞENER, Adi Ortaklık, s. 103.

⁷⁰ TEKİNALP/TEKİNALP, s. 150-151, dn. 26; ERTAŞ, s. 41.

kadar uygulamada durum bu yönde gelişse dahi, “tek işin” gerek konsorsiyum gerek sözleşmeye dayalı joint venture’in kavramsal açıdan zorunlu bir unsuru olarak kabul edilmesi uygun olmaz⁷¹. Zira, bu ortaklıklar kimi zaman süreklilik arz edebilir. Özellikle, süre veya toplantı bazında sınırlama öngörmeyen, belirli bir yönde oy kullanma veya kullanmaktan kaçınmanın kararlaştırıldığı oy konsorsiyumlarında durum bu yöndedir⁷². Meseleye adi ortaklıklardaki amaç unsuru açısından yaklaşıldığında ise, konsorsiyum ve sözleşmeye dayalı joint venture’da kimi zaman süreklilik çoğu zaman ise tek iş şeklinde ortaya çıkan ortak amaç, riskli bir (ticari) faaliyetin ortaklaşa yürütülmesi ve bu faaliyetten elde edilen kârın paylaşılması şeklinde karşımıza çıkmaktadır⁷³.

Öte yandan sermayeye katılmalı joint venture’da temel sözleşme kapsamındaki amaç ise, yavru ortaklığın kurulması ve hâkim pay sahiplerinin ortak kontrolü altında yönetilmesidir. Bu bakımdan, temel sözleşme kapsamında meydana gelen joint venture ortaklığının amacının, sürekli nitelikte olduğu kabul edilmektedir⁷⁴. Keza, temel sözleşmedeki ortak amaç, belirli bir ticari faaliyetin bağımsız bir tüzel kişilik çerçevesinde yürütülmesini konu edinmesi itibarıyla iktisadi nitelik taşımaktadır⁷⁵.

D. Ortak Amaç İçin Birlikte Çaba (*Affectio Societatis*) Unsuru

Adi ortaklığın varlığından söz edebilmek için ortakların ortak amaç etrafında toplanmalarına ek olarak, ortak amacın gerçekleşmesine yönelik faaliyetlere katılmayı, bu yolda iş birliği yapmayı ve birlikte çaba göstermeyi de üstlenmiş olmaları ayrı ve zorunlu bir unsur olarak aranmaktadır⁷⁶. Ortakların belirli bir amaca ulaşmak için birlikte çaba göstermeye yönelik yükümlü-

⁷¹ Nitekim, sözleşmeye dayalı joint venture’in götürü bir biçimde geçici bir ortaklık olarak nitelendirilemeyeceği yönünde bkz. BARLAS, s. 286, n. 624. Buna karşılık, konsorsiyumun, bir veya birkaç işin gerçekleştirilmesiyle sınırlı kazanç elde etme amacına yönelik tipik bir “geçici ortaklık” olarak anlaşılması gerektiği yönünde bkz. MüKoBGB/SCHÄFER Vor §705 Rn. 51.

⁷² MOROĞLU, s. 36.

⁷³ ERTAŞ, s. 38; AKKURT/AKGÜL, s. 734; ŞAHİN, s. 466; TASLACIOĞLU İlker, “Türk Hukukunda İş Ortaklığı Olarak Nitelendirilen Joint Venture’ların Vergilendirilmesi, **Maliye Dergisi**, S. 131, Ankara, 1999, s. 125.

⁷⁴ TEKİNALP/TEKİNALP, s. 151; ALTAY, s. 240, 310-311; ERTAŞ, s. 41.

⁷⁵ Özellikle sermayeye katılmalı joint venture açısından açıklamalar için bkz. ALTAY, s. 240.

⁷⁶ ŞENER, Adi Ortaklık, s. 117; YAVUZ Cevdet/ÖZEN Burak/ACAR Faruk, **Türk Borçlar Hukuku, Özel Hükümler**, 10. Bası, İstanbul, 2014, s. 1513; ALTAY, s. 57-59; BARLAS, s. 39-40, n. 83.

lük altına girmeleri anlamına gelen bu unsur öğretide “*affectio societatis*” ifadesiyle anılmaktadır⁷⁷.

Adi ortaklığın sürekli borç ilişkisi niteliğine uygun olarak, birlikte çaba yükümlülüğü süreklilik arz eden asli bir edim yükümü olarak kabul edilmektedir. Zira, ilişkiye katılanlardan birinin sadece bir defalık bir katılma yükümü altına girebileceği kabul edilirse adi ortaklıktan değil, bağışlama veya karşılıklı edim değişimini amaçlayan bir hukuksal ilişkinin mevcudiyetinden söz edilmelidir⁷⁸. Keza, ortakların ortaklığın amacının gerçekleştirilmesine yönelik ortaklaşa çaba göstermeleri, ortaklığın yönetimini de önemli derecede etkilemektedir. TBK m.525’e göre adi ortaklık kapsamında ortaklığın yönetimi, ortaklık sözleşmesi ya da ortakların alacağı kararlar ortaklardan birine veya birkaçına tevdi edilmedikçe ortakların tümü tarafından sağlanmaktadır.

Adi ortaklıktaki bu görünüm sözleşmeye dayalı joint venture’in en önemli özelliği olarak ifade edilmektedir. Buna göre, sözleşmeye dayalı joint venture ortak yönetim kuralının sözleşme veya ortakların kararıyla kaldırılmadığı diğer bir ifade ile ortakların tümü tarafından müştereken kontrol edildiği ve yönetildiği bir ortaklık modelidir⁷⁹.

Ayrıca belirtilmelidir ki, uygulamada her ne kadar joint venture’in amacına ulaşabilmesine yönelik gerekli olağan işleri icra için ortaklardan birine yönetim yetkisi verilmekte ve bu ortağa “pilot ortak⁸⁰” adı verilmekteyse de

⁷⁷ Roma hukuku kökenli bu kavramın modern hukuk sistemlerine intikali hakkında açıklamalar için bkz. ŞENER Oruç Hami, “Roma Hukukunun Modern Ortaklıklar Hukukuna Etkileri”, **Prof. Dr. Ömer Teoman’a 55. Yaş Armağanı**, C. I, İstanbul, 2002, s. 710 vd. “*Affectio societatis*” kavramı üzerinde esasen görüş birliği bulunmamaktadır. Bununla birlikte, mahkeme kararları ve öğretide tarafından ilgili kavramın çerçevesi çizilmeye çalışılmaktadır. Farklı tanımlar ve bu kavrama ilişkin doyurucu açıklamalar için bkz. POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, n. 60; KENDİGELEN/KIRCA, s. 16-19, n. 38-42. Ayrıca, “*affectio societatis*” kavramının, şirket kurma niyeti olarak anılan “*animus contrahendae societatis*” ifadesinden farklarına ilişkin açıklamalar için bkz. TEKİL, s. 29; KARAYALÇIN, s. 60. Öte yandan, “*affectio societatis*” ve “*animus contrahendae*” kavramlarının yerinde olmayan bir şekilde eş anlamlı kullanımı için bkz. BK OR-FELLMANN/MÜLLER, Art. 530, n. 64.

⁷⁸ ŞENER, Adi Ortaklık, s. 117; BARLAS, s. 43, n. 86.

⁷⁹ TEKİNALP/TEKİNALP, s. 154; DAYINLARLI, s. 27; ALTAY, s. 58. *Altay*, bu görüşünü sözleşmeye dayalı joint venture’in ağırlıklı olarak riskli faaliyetlerin yürütüldüğü bir ortaklık modeli olmasına dayandırmaktadır. Buna göre, joint venture’in faaliyeti dolayısıyla üçüncü kişilere karşı sınırsız bir sorumluluk altına giren ortakların tümünün, ortaklığın kontrolünü paylaşması, joint venture’in ekonomik yapısına uygun düşmektedir.

⁸⁰ Bu konuda çeşitli örnekler ve joint venture’un yönetimine ilişkin açıklamalar için bkz. DAYINLARLI, s. 329; KAPLAN, s. 63-64; BARLAS, s. 311, n. 689.

joint venture'in ortak kontrol altında yönetilmesi diğer bir deyiş ile ortaklarca müştereken kontrol edilmesi söz konusudur. Şöyle ki, ortak kontrol kavramı “ortakların tümü tarafından kontrol edilen ortaklığın stratejik kararlarını etkileme gücü” anlamına gelmektedir⁸¹. Bu bakımdan, joint venture'in fiili yönetiminin pilot ortak olarak adlandırılan bir ortağa bırakılması, joint venture'in günlük olağan işlerinin yürütülmesi anlamına gelirken; bu çerçevede her türlü stratejik kararın tüm ortaklarca alınması ortak kontrol şeklinde gerçekleşecektir. Diğer bir ifade ile TBK m.525 hükmü gereğince günlük yönetim işlerine ilişkin kararlar açısından ortak yönetimin kaldırılması, ortak kontrolün bertaraf edilmesi anlamına gelmemektedir⁸². Bunun aksine, joint venture'in ortakların tümü tarafından ortak kontrolü karşımıza ortaklık açısından konuşursak “*affectio societatis*” unsuru olarak çıkmaktadır.

Zira, sözleşmeye dayalı joint venture ile sermayeye katılmalı joint venture iş modellerinde ağırlıklı olarak riskli faaliyetlerin yürütülmesi tercih edilmektedir. Bu bakımdan, üçüncü kişilere karşı sınırsız sorumluluk altına giren ortakların, ortaklığın kontrolünü müştereken gerçekleştirmeleri işin ekonomik yapısına uygun düşmektedir. Öyle ki, ortaklar, ortak kontrol ile joint venture ortaklığını çok daha yakından takip ederek iş modeli kapsamında ortaya çıkan riskin gerçekleşmesi konusunda etkin rol oynayabileceklerdir⁸³.

Öte yandan, konsorsiyumun idaresi ve temsili, sözleşme veya ortakların alacağı karar ile çoğunlukla konsorsiyum lideri olarak adlandırılan bir konsorsiyum ortağı tarafından yürütülür. Diğer bir ifade ile, yönetim ve temsil yetkisi lidere ait olup, konsorsiyumun diğer ortakları yönetime doğrudan katılma hakkına sahip değildir⁸⁴. Konsorsiyumun fiilen bir ortak tarafından yönetilmesi, bu iş ortaklığında “*affectio societatis*” unsurunun ortadan kaldırıldığı izlenimini yaratmaktadır. Ancak, belirtmek gerekir ki, konsorsiyumun idaresi ve temsilinin konsorsiyum liderine bırakılması, bu iş ortaklıklarında “*affectio*

⁸¹ ALTAY, s. 59. Diğer bir ifade ile ortak kontrol, joint venture'in en önemli özelliği olarak karşımıza çıkar ve ortak yönetimi veya yönetimde görev alacakların ortaklaşa karar verilmesi hususlarını içerir. Kural olarak joint venture ortakları eşit kontrol ve yönetim hakkına sahiptir. Ancak, sözleşmede bu hususta farklı hükümler konabilir. Bu konuda açıklamalar için bkz. ŞAHİNALP, s. 510-511.

⁸² TEKİNALP/TEKİNALP, s. 154; ALTAY, s. 59.

⁸³ Bu konuda açıklamalar için ve söz konusu bu hususun birbirinden farklı yapılarıdaki sözleşmeye dayanan ve sermayeye katılmalı joint venture'in ortak paydasını oluşturduğu yönünde bkz. ALTAY, s. 58-59.

⁸⁴ BARLAS, s. 268, n. 581-582.

societatis” unsurunu ortadan kaldırmamaktadır. Şöyle ki, iş ortaklığının ortak kontrol edilmesi kavramıyla esasen kontrol edilen ortaklığın stratejik kararlarını etkileme gücü ifade edilmektedir⁸⁵. Ortaklığın fiili yönetim ve temsilinin lidere bırakıldığı durumlarda lider ortaklığın olağan işlerini yönetecek, bu kapsamda her türlü hukuki işlemi gerçekleştirecek; bununla birlikte, ortaklık ile ilgili stratejik kararlar, tüm ortaklar tarafından alınacaktır⁸⁶. Bu bakımdan, gerek sözleşmeye dayalı ve sermayeye katılmalı joint venture⁸⁷ gerek konsorsiyum kapsamında ortak kontrolün ortadan kaldırılmadığı, ortaklığın ortakların ortak kontrolü altında olduğu kabul edilmelidir⁸⁸.

Son olarak, konsorsiyum kapsamında farklı alanlarda uzmanlaşan teşebbüslerin bir arada çalışması, bu teşebbüsler arasında gerçek anlamda iş birliğinin bulunup bulunmadığına yönelik sorular gündeme getirmektedir. Öyle ki, bu teşebbüsler kendi uzmanlık alanlarında faaliyet göstereceğinden her bir üyenin ayrı bir alanda çalışması gündeme gelecek; diğer bir ifade ile hiçbir alanda ortak bir çalışma söz konusu olmayacaktır. Bununla birlikte, her ne kadar bu durum üyeler arasındaki işbirliği ilişkisini şüpheli kılsa da üyeler arasındaki bu ilişkinin, her bir üyenin faaliyetinin birleştirilmesiyle ortaya çıkan bütün vasıtasıyla var olduğu kabul edilmektedir. Şöyle ki, konsorsiyum kapsamında her üyenin faaliyeti üçüncü kişiye karşı üstlenilen edimin yerine getirilmesi bakımından gerekli olduğundan, konsorsiyum üyeleri arasında iş birliğinin mevcut olmasını ve bu iş birliği çerçevesinde konsorsiyum üyelerinin iradelerinin aynı ortak amacın gerçekleştirilmesi uğruna çaba göstermelerini (*affectio societatis*) gerektirmektedir⁸⁹.

E. Katılma Payı Unsuru

Adi ortaklığın müşterek amacına ulaşılabilmesi için ortakların birtakım değerleri ortaklığa tahsis etmeleri gerekir. Öyle ki, kanun koyucu bu durumu öngörerek TBK m.620/I hükmünde “... emeklerini ve mallarını... birleştirmeyi...”, m.621/I hükmünde ise “Her ortak, para, alacak veya başka bir mal

⁸⁵ Bu konuda bkz. dn. 81.

⁸⁶ Ortak kontrol, ortak yönetim veya yönetim yetkisiyle donatılacak kişi veya kişilerin belirlenmesini kapsamaktadır. TEKİNALP/TEKİNALP, s. 154.

⁸⁷ Özellikle sermayeye katılmalı joint venture’da da ortaklığı yönetmek adına pilot veya lider adı verilen bir ortak seçilmektedir (ÇAKIR ÇELEBİ, s. 102). Bu bakımdan, ortak kontrol kavramına ilişkin yapılan açıklamalarımızın tümü bu ortaklık bakımından da geçerlidir.

⁸⁸ Ortak kontrol kavramı ve açıklamalar için bkz. ALTAY, s. 59.

⁸⁹ Bu konuda açıklamalar için bkz. ALTAY, s. 252.

ya da emek olarak, ortaklığa bir katılım payı koymakla yükümlüdür” ifadesine yer vermiştir⁹⁰. Her ortağın ortaklık sözleşmesi gereği ortaklık amacına ulaşılabilmesi için getirmeyi üstlendiği bu değer “katılma payı” (*Beitrag*) olarak tanımlanmaktadır⁹¹. Kanun koyucu da TBK m.621 hükmünde terim olarak “katılma payı” ifadesini tercih etmiştir⁹². İşte, kanun koyucunun da belirttiği gibi her ortağın şu veya bu şekilde getirmekle üstlendiği katılma payı, adi ortaklık bakımından zorunlu bir unsur olarak kabul edilmektedir⁹³.

Adi ortaklık kapsamında ortakların katılma paylarının miktarını, değerini ve türünü sözleşme ile serbestçe belirleyebilecekleri kabul edilmektedir⁹⁴. Zira, adi ortaklık alanında sözleşme serbestisi çok geniş uygulama alanına sahiptir. Keza, kanun koyucu katılma paylarının tür ve miktarının ortaklarca serbestçe belirlenmesinin yegane sınırını, ortaklığa getirilecek katılma paylarının ortaklık amacının gerçekleşmesine katkıda bulunulacak nitelik ve önemde olması ile çizmiştir⁹⁵.

⁹⁰ Görüldüğü gibi kanun koyucu katılma payını tanımlamamış; sadece çeşitli örneklendirmelerde bulunmuştur. Kanun koyucunun bu sayma biçimi tahdidi olmayıp, kanunda belirtilen türden farklı katılma paylarının söz konusu olması da mümkündür. BK OR-FELLMANN/MÜLLER, Art. 531, n. 11.

⁹¹ Katılma payının tanımı için bkz. MüKoBGB/SCHÄFER BGB §706 Rn. 2; BK OR-FELLMANN/MÜLLER, Art. 531, n. 11, 14; ŞENER, *Adi Ortaklık*, s. 189.

⁹² Belirtmek gerekir ki, katılma payı, esas sermaye ve ortaklığın malvarlığı kavramlarından farklıdır. Öğretide esas sermaye, ortakların kuruluşta ortaklığa fiilen getirmiş oldukları malvarlıksal değerlerin bir bütünü; ortaklık malvarlığı ise çok daha geniş bir kavram olarak ortakların sermayenin yanı sıra, ortaklığın faaliyetleri sonucunda elde edilen ve henüz dağıtılmamış olan kazançları, onların yerine geçen ikame değerleri ve sair kazanımların tümünü ifade eden kavramlardır. Oysa, katılma payı, ortaklık ile güdülen müşterek amaca ulaşılabilmesi yolunda bir ortağın sözleşmeyle üstlenmesi gereken katkıdan ibarettir. Açıklamalar için bkz. BARLAS, s. 46, n. 91. Oysa Şener, ortakların katılma paylarını ifade etmek için sermaye payı kavramını kullanmaktadır. ŞENER, *Adi Ortaklık*, s. 7-8, 189 vd.

⁹³ İsviçre hukukunda OR Art. 531/I hükmünde ifade edilen her ortağın getirmekle yükümlü olduğu katılma payının hukuki niteliği tartışmalı olmakla birlikte, hâkim öğretiye göre adi ortaklığın zorunlu bir unsuru olduğu kabul edilmektedir. İlgili tartışma ve açıklamalar için bkz. BK OR-FELLMANN/MÜLLER, Art. 531, n. 58-60. Belirtmek gerekir ki, katılma paylarının ortaklığa fiilen getirilmesi adi ortaklık bakımından zorunlu değildir; sözleşme temeline dayalı adi ortaklıktan söz edebilmek için borçlandırıcı işlem niteliğindeki katılma payı taahhütleri yeterli kabul edilmektedir. ŞENER, *Adi Ortaklık*, 190-192; BARLAS, s. 44-45, n. 88. Buna karşılık, bazı yazarlar, katılma payı yükümlülüğünün ortaklık bakımından zorunlu bir unsur olarak kabul etmemektedir: KARAYALÇIN, s. 137.

⁹⁴ Öte yandan, taraflar sözleşmede katılma paylarının miktarını belirlememişlerse, devreye yedek hüküm niteliğindeki TBK m.621/2’de belirtilen eşitlik ilkesi girer ve ortaklar eşdeğerde katılma payları ifa etmek durumunda kalır. Bkz. BARLAS, s. 49, n. 95.

⁹⁵ ZK OR-HANDSCHIN/VONZUN, Art. 531, n. 2; BK OR-FELLMANN/MÜLLER, Art. 531, n. 11. Bu bakımdan, ortaklık sözleşmesinde aksi kararlaştırılabilecek husus, katılma payının

Bu bakımdan, ortaklarca ortaklığa katılma payı olarak getirilebilecek değerlerin yelpazesi oldukça geniştir. Her ne kadar, TBK m.621/I hükmünde katılma payı olarak konulabilecek değerler para, alacak, mal ve emek şeklinde sıralanmış olsa da, bu sayımın sınırlı olmadığı, bu nedenle müşterek amacın gerçekleştirilmesine katkıda bulunabilecek her türlü değer katılma payı olarak üstlenilebileceği kabul edilmektedir⁹⁶. Buna paralel olarak, her birimden para⁹⁷, taşınır eşya veya taşınmaz mallar üzerindeki mülkiyet ile kullanma ve yararlanma hakları, alacak hakkı, fikri veya sınai haklar gibi ekonomik değerlerin adi ortaklığa katılma payı olarak getirilebileceği; kişisel bilgi ve beceri, know-how, müşteri çevresi, emek ve ticari itibar gibi soyut değerlerin de katılma payı olarak kabul edilebileceği belirtilmektedir⁹⁸. Keza, katılma payı niteliğindeki değerler, ani ya da sürekli ifa edilecek nitelikte olabilir⁹⁹.

Sözleşmeye dayalı joint venture ve konsorsiyum kapsamında ortak amaca ulaşılması da ancak ortakların sağlamayı taahhüt ettikleri katılma paylarıyla mümkündür. Bu yönüyle ortakların katılma paylarının, joint venture'ın amacına ulaşılmasını mümkün kılan ve TBK m.26 ve m.27 hükümlerinin çizdiği sınırlar dahilinde üstlenilmesi mümkün olan her türlü edim şeklinde olabileceği belirtilmektedir¹⁰⁰.

Temel sözleşme kapsamında yavru şirketin kurulması ve ortaklaşa kontrol edilmesine yönelik ortaya çıkan joint venture ortaklığında ise ortakların,

tür ve kapsam bakımından ortaklığın amacına elverişliliği değil, miktar ve değeridir. Diğer bir ifade ile TBK m.621/II'de söylenmek istenen, ortakların birbirinden farklı değer ve miktarda katılma payı getirebileceğinin kararlaştırılabileceği; fakat sözleşmede bu yönde bir kararlaştırma yoksa eşitlik ilkesinin uygulama alanı bulacağıdır. Açıklamalar için bkz. YONGALIK, s. 29-30. Keza, bu durumu ifade etmede eBK m.521/I ve TBK m.621/II hükümlerinin yetersiz kaldığı yönünde bkz. BARLAS, s. 50-51, dn. 130.

⁹⁶ BK OR-FELMANN/MÜLLER, Art. 531, n. 11, 68; YONGALIK, s. 43, 69; ŞENER, *Adi Ortaklık*, 194; YAVUZ/ÖZEN/ACAR, s. 1512-1513; BARLAS, s. 52, n. 98.

⁹⁷ Buna karşılık, ülke parası zorunluluğundan söz eden görüş için bkz. DOĞANAY, s. 42. Keza, yabancı paraya sadece Sermaye Teşvik Mevzuatı kapsamında olanak tanınması gerektiği yönünde bkz. YONGALIK, s. 46. Ayrıca, anonim şirketlerde esas sermaye değerinin Türk Lirası olarak belirlenmesi gerekliliği (TTK m.332, 343) hakkında bkz. PO-ROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, n. 41, 430a, 128a, 131.

⁹⁸ Belirtmek gerekir ki, bu unsurlar TBK m.621 kapsamında para, alacak veya başka bir mal ya da emek olarak sayılmışsa da TTK m.127 hükmü de adi ortaklıklar kapsamında uygulama alanı bulacaktır. Bu kapsamda yukarıda sayılan değerlerin adi ortaklığa katılma payı olarak konulabilmesinin hukuki temeli açıklanmaktadır. Detaylı açıklamalar için bkz. PO-ROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, n. 76; KENDİGELEN/KIRCA, s. 16, n. 36.

⁹⁹ ŞENER, *Adi Ortaklık*, s. 195; BARLAS, s. 53, n. 101.

¹⁰⁰ ALTAY, s. 55; TEKİNALP/TEKİNALP, s. 164; TEKİL, s. 28.

ortaklığa tahsis ettikleri katılma paylarının, pay sahipliği haklarının ortak kontrolünün tesis edilmesi yönünde kullanılması taahhüdü olduğu kabul edilmektedir¹⁰¹.

IV. DEĞERLENDİRME

Yukarıdaki inceleme neticesinde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Konsorsiyum ve joint venture kavramlarının eş anlamlı olarak ele alınması yerinde değildir. Zira ilk olarak, konsorsiyumda özellikle sermayeye katılmalı joint venture'daki gibi tüzel kişiliğe sahip bir yavru şirketin ortaya çıkarılmasını gerekli kılan bir yapılanma söz konusu değildir. İkincisi, konsorsiyumda joint venture'dan farklı olarak konsorsiyuma katılanlar prensip olarak sadece işin belirli bir bölümünün sorumluluğunu üstlenmektedir. Son olarak, konsorsiyum çoğunlukla sermayeye katılmalı joint venture'dan farklı olarak geçici ortaklık karakterindedir.

Konsorsiyumlarda kural olarak ortakların elbirliğiyle mülkiyetine tabi bir ortaklık malvarlığı mevcut olmamakta ve ortakların müteselsil sorumlulukları sözleşmeyle bertaraf edilmiş bulunmaktadır¹⁰². Bu durum adi ortaklık modelinden sapma olarak nitelendirilmemelidir. Zira, adi ortaklık kapsamında ortaklar gerek ortaklık sözleşmesinde gerekse bir malvarlığının iktisabı esnasında alacakları kararla hak sahipliği rejimini paylı mülkiyet esasına tâbi kılabilirler¹⁰³. Ayrıca, TBK m.638/III hükmü kapsamında ortakların müteselsil sorumlulukları borcu doğuran sözleşmenin yapılmasından önce veya en geç sözleşme anında ortaklar ile karşı taraf arasındaki bir anlaşma ile kaldırılabilir¹⁰⁴. Bu bakımdan, söz konusu esaslar adi ortaklığın zorunlu

¹⁰¹ ALTAY, s. 240-241.

¹⁰² Özellikle emisyon konsorsiyumları başlığı altında aynı yönde bkz. MüKoBGB/SCHÄFER Vor §705 Rn. 54.

¹⁰³ BK-OR FELLMANN/MÜLLER, Art. 530, n. 357; POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s. 84-85, n. 99I; KENDİGELEN/KIRCA, s. 52, n. 114; BARLAS, s. 196, n. 107.

¹⁰⁴ Belirtmek gerekir ki, öğretilerde ortakların müteselsil sorumluluğunu kaldıran anlaşmanın ortaklar ve karşı taraf (âkit) ile yapılması gerektiği kabul edilmektedir. Bu bakımdan, müteselsil sorumluluğun söz konusu olmayacağı ortaklarca bir iç işlem olarak özellikle ortaklık sözleşmesinde kararlaştırılmasının, işlem güvenliği ve iyiniyetli üçüncü kişilerin korunması düşüncesiyle yeterli olmayacağı belirtilmektedir. Bu görüşte bkz. ŞENER, *Adi Ortaklık*, s. 425-426; KENDİGELEN/KIRCA, s. 57, n. 123; BARLAS, s. 111, n. 204-205; Öte yandan, müteselsil sorumluluk ilkesinin emredici bir hukuk kuralı olmadığı, bu durumda ortakların ortaklık sözleşmesiyle hukuki işlemi gerçekleştiren ortağın bu işlemde tek başına ve kişisel olarak sorumlu olacağını kararlaştırılabileceği yönünde bkz. BAŞTUĞ İrfan, *Şirketler Hukukunun Temel İlkeleri*, İzmir, 1974, s. 32, dn. 52.

bir unsur olarak değerlendirilemez ve bu esaslardan sapılması konsorsiyumun adi ortaklık olarak nitelendirilmesini engelleyemez¹⁰⁵. Ancak, konsorsiyuma özgü bu özellikler sebebiyle konsorsiyum, adi ortaklık olarak nitelendirilebilse dahi bu adi ortaklığın *atipik*¹⁰⁶ olduğu söylenmelidir. Bu durumda ortaklar arasındaki ilişkiye elbirliği rejiminin kuralları ve kanunun, bu kuralın etkisi altındaki adi ortaklık hükümleri uygulanamayacağından (Örneğin, bu durumda ortaklardan her biri kendi payı bakımından malik hak ve yükümlülüklerine sahip olacak ve payını dilediği gibi devredebilecek) ortaklık bağı gevşeyecek ve özellikle *affectio societatis* unsuru ortadan kalkabilecektir¹⁰⁷. Bu sebeplerle, her durumda konsorsiyumun adi ortaklık olarak nitelendirilmesi ve bu ortaklık modeline adi ortaklık hükümlerinin doğrudan uygulanmasına şüphe ile yaklaşılmalıdır¹⁰⁸.

Sermayeye katımlı joint venture ise salt sözleşmeye dayalı joint venture'dan farklı olarak çift katlı ve karmaşık bir yapıya sahiptir. Burada ilişkiye katılan taraflar, önce aralarında bir “temel sözleşme” (joint venture sözleşmesi) akdetmekte; ardından ya tüzel kişiliğe sahip bir “yavru ortaklık” kurmakta ya da mevcut böyle bir ortaklığa katılarak ve bu ortaklığı çeşitli “özel (uydu) sözleşmeler” çerçevesinde sağladıkları katkılar ile beslemektedirler. Sermayeye katımlı joint venture kapsamında temel sözleşmenin hukuki niteliği tespit edilirken adi ortaklık hükümlerinin uygulanmasının bu yapı-

¹⁰⁵ BARLAS, s. 279, n. 605.

¹⁰⁶ Öğretide isimli-isimsiz sözleşme terimleri ile aynı anlama gelecek şekilde tipik-atipik terimleri de kullanılmaktadır. Bununla birlikte tipik-atipik ayrımını, sözleşmenin uygulamada yaygınlaşmış olup olmamasına göre yapan yazarlar da bulunmaktadır. Bu konuda açıklamalar için bkz. NOMER Haluk Nami/ENGİN Baki İlkay, **Türk Borçlar Kanunu Şerhi Özel Borç İlişkileri, Cilt I: Satış Sözleşmesi**, Seçkin, Ankara, 2021, s. 24, dn. 10. Biz burada tipik-atipik ayrımını sözleşmenin uygulamada yaygınlaşmış olup olmamasına göre yapmaktayız. Bu görüşte bkz. KUNTALP, s. 7. Paylı mülkiyet ilişkisinin kabul edildiği adi ortaklık hakkında “atipik” teriminin kullanımı ve bu konuda açıklamalar için bkz. KENDİGELEN/KIRCA, s. 52, n. 114.

¹⁰⁷ BARLAS, s. 108, n. 198.

¹⁰⁸ Ayrıca krş. konsorsiyum sözleşmesinin her durumda adi ortaklık olarak nitelendirilmesi gerektiği ve adi ortaklık hükümlerinin doğrudan uygulama alanı bulacağı yönünde BARLAS, s. 280, n. 608-609; ŞAHİN, s. 481-482. Yazarlar, konsorsiyum sözleşmesinin hükümlerinin TBK m.620 vd. hükümlerinde düzenlenen emredici hükümler hariç öncelikle uygulama alanı bulacağını, hüküm bulunmayan hallerde adi ortaklığa ilişkin hükümlerin doğrudan ancak konsorsiyum ilişkisinin yapısı ve özellikleri göz önünde tutularak uygulanacağını belirtmektedir. Bu kapsamda konsorsiyumda her ortak için kendi payına isabet eden kazanç ve zarara kendisi katlanacağından TBK m.623/II; yönetim hakkına ilişkin TBK m.625/III; sadakat yükümlüne dayalı TBK m.626, 628 ve 631 hükümlerinin konsorsiyumlarda uygulanabilir nitelikte olduğunu ifade etmektedirler.

lanmaya nasıl etki edeceği göz önünde bulundurulmalıdır. Öğretide bir görüş¹⁰⁹ göre TBK m.640/I ve TBK m.639/I b.7 düzenlemelerinin temel sözleşmenin niteliği ile bağdaşmadığı belirtilmekte ve bu durumun temel sözleşmenin isimsiz bir sözleşme olarak nitelendirilmesini gerekli kıldığı kabul edilmektedir. Buna göre, temel sözleşmeye taraf olan ortakların tek taraflı tasarruflarıyla sözleşme bağını çözebilmeleri veya temel sözleşmeyle (kurulan veya katılan) şirket kapsamında ortaklar arasındaki dengeyi kendi lehlerine ortadan kaldırebilmeleri sermayeye katılmalı joint venture bakımından istenilmeyen olumsuz sonuçlar doğuracaktır¹¹⁰. Zira, bu tür bir ortaklık modeli çoğu kez yüksek ekonomik değerli işlerin ortaklaşa yürütülmesi amacıyla kurulmaktadır. Ayrıca, ortaklarda bu amaç için kurulan şirket tüzel kişiliğinin varlığının ticari faaliyetini sürdürdüğü sürece geçerli ve bağlayıcı olarak devam edeceği inancı bulunmaktadır. Bu durumda temel sözleşmenin hukuken geçerli ve/veya haklı bir sebebe ihtiyaç duyulmaksızın TBK m.640/I ve TBK m.639/I b.7’de belirtilen prosedür takip edilerek ortadan kaldırılması adaletsiz sonuçlara yol açacaktır¹¹¹.

Kanaatimizce temel sözleşmenin isimsiz (*sui generis*) bir sözleşme olarak nitelendirilmesi ve temel sözleşme ilişkisine adi ortaklık hükümlerinin doğrudan değil, bünyesine uygun düştüğü ölçüde kıyasen uygulaması yerinde değildir. İsimsiz (*sui generis*) sözleşmeler, tarafların kanunda öngörülen karakteristik edimlerin dışındaki edimlerden kendine özgü (*sui generis*) bir

¹⁰⁹ AYOĞLU Tolga, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, On İki Levha, İstanbul, 2018, s. 181-188.

¹¹⁰ Belirtmek gerekir ki, temel sözleşmenin ihlal edilmesi ve/veya sona ermesinin, anonim şirket olarak kurulmuş yavru şirketin feshi için haklı neden oluşturup oluşturmayacağı tartışmalıdır. Yazarların çoğu meseleye farklı gerekçelerle yaklaşmakta olsa da sermayeye katılmalı joint venture bakımından bu durumun bir haklı sebep oluşturacağını belirtmektedir. Bu görüşteki yazarlar için bkz. YÜKSEL Sinan H., “Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davasında Davalı Sıfatı Üzerine Düşünceler”, **Prof. Dr. Hamdi Yasaman’a Armağan**, İstanbul 2017, s. 878; AYOĞLU Tolga, “Anonim Ortaklıkların Haklı Nedenle Feshi”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2013/2 (Prof. Dr. Oğuz İmregün’e Saygı Sempozyumu), s. 231-233; ALTAY, s. 689.

¹¹¹ AYOĞLU, s. 186. Öğretide bazı yazarlar pay sözleşmeleri bakımından bu olumsuzlukları aşabilmek amacıyla yorum yoluyla TBK m.640/I ve TBK m.639/I b.7 hükümlerinin emredici nitelikte olmadığı ve sözleşmede yer verilecek bir düzenleme ile bu hükümlerin uygulaması imkânının ortadan kaldırılmasının mümkün olduğu yönünde görüş bildirmektedir. Bu görüş için bkz. OKUTAN-NILSSON Gül, **Anonim Ortaklıklarda Pay Sahipleri Sözleşmeleri**, İstanbul, 2003, s. 405-406. Oy sözleşmeleri bakımından aynı yönde bir değerlendirme için bkz. MOROĞLU, s. 132. İsviçre Federal Mahkemesi vermiş olduğu bir kararda İsv. BK 546/I hükmünün emredici nitelikte olmadığını ve tarafların sözleşmeye ekleyecekleri bir hükümle, belirsiz süreli adi ortaklığın altı ay önceden fesih bildirimini ile sonlandırılabilme imkânını ortadan kaldıracaklarını kabul etmiştir: BGE 106 II 226.

sözleşme tipi yaratmaları anlamına gelir¹¹². Oysa, sermayeye katılmalı joint venture çerçevesinde temel sözleşmenin yapılmasıyla taraflar arasında sözleşme bağına dayalı bir ortaklık ilişkisi kurulmaktadır. Bu ortaklık ilişkisinde sözleşmeyi akdedenler bakımından gerçek veya tüzel kişi sınırlandırmasına gidilmemekte; sözleşmenin geçerliliği de kural olarak bir şekil şartına bağlı tutulmamaktadır. Ortakların katılma payları adi ortaklık kapsamında ortakların taahhüt edebilecekleri paylardan farklılaşmamaktadır. Ayrıca, ortaklar ortaklık ilişkisi çerçevesinde ortak bir amaca ulaşmak gayesi gütmektedir. Bu nedenlerle sermayeye katılmalı joint venture çerçevesinde temel sözleşme adi ortaklık sözleşmesinin karakteristik edimlerini içeren bir sözleşme olarak karşımıza çıkmaktadır. Keza temel sözleşmenin, adi ortaklık sözleşmesinin unsurlarıyla başka sözleşmelerin unsurlarının birleştiği bir isimsiz sözleşme niteliği taşıdığı yönündeki görüş¹¹³ de reddedilmelidir. Zira, ortakların yavru ortaklığı belirli yönlerde desteklemek amacıyla akdettikleri ve temel sözleşmeye kattıkları hükümler yan unsur niteliğindedir¹¹⁴. Diğer bir ifadeyle, bu hükümler doğrudan doğruya temel sözleşme etrafında ortaya çıkan adi ortaklığın amacına ulaşmasına, bu sözleşmede belirlenen strateji doğrultusunda işletilmesine hizmet etmektedir.

Kanaatimizce TBK m.639/I b.7 ve m.640/I düzenlemelerinin uygulanması hâlinde sermayeye katılmalı joint venture'in yapısı ve amacı bakımından doğurabileceği olumsuzluklar, bu düzenlemelerin geniş tutulmuş kelime anlamlarının, temel sözleşmenin (bir diğer ifade ile sözleşme taraflarının) amacına aykırı olduğu göz önünde bulundurularak yorum yoluyla elde edilmiş amaca göre sınırlandırılması (*teleolojik redüksiyon*¹¹⁵) yöntemiyle giderilebilir¹¹⁶. Bu yönde bir değerlendirme aynı zamanda temel sözleşmeyi akde-

¹¹² NOMER/ENGİN, s. 25, n. 18.

¹¹³ Bu görüşteki yazarlar için bkz. dn. 28.

¹¹⁴ ALTAY, s. 243-248.

¹¹⁵ Amaca uygun sınırlama (*teleolojik redüksiyon*) yöntemi hakkında açıklamalar için bkz. AK-BULUT Pakize Ezgi, **Borçlar Hukukunda Kesin Hükümsüzlük Yapıtırımının Amaca Uygun Sınırlama (Teleolojik Redüksiyon) Yöntemi ile Daraltılması**, On İki Levha, İstanbul, 2016, s. 79-106.

¹¹⁶ Ancak belirtmek gerekir ki, her ne kadar teleolojik redüksiyon yöntemi ile TBK m.640/I hükmünün sınırlandırılması mümkün olsa da genel bir prensip olarak tüm belirsiz süreli borç ilişkilerinde uygun bir süre vermek koşuluyla fesih beyanında bulunarak sözleşmeyi sona erdirmeye hakkı taraflara tanınmaktadır. Bu bakımdan uygulayıcılara hazırlayacakları temel sözleşme kapsamında sözleşmenin tek tarafı sona erdirilmesi imkânını ortadan kaldırmaları ya da bu hakkın kullanılabilmesine yönelik sözleşmenin niteliğine uygun düşen bir önel süresi belirlemeleri tavsiye edilmektedir. Bu yönde açıklamalar için bkz. AYOĞLU, s. 188, dn. 46.

den ortaklar bakımından bazı olumlu sonuçlar da doğurur. İsimli sözleşmelerde sözleşme boşluğunun doldurulması birbirinden farklı teorilerin ileri sürüldüğü tartışmalı bir meseledir¹¹⁷. Temel sözleşme bir defa adi ortaklık olarak nitelendirildikten sonra sözleşmede yer verilmeyen hususlar hakkında kanundaki düzenleme tamamlayıcı olarak devreye girecektir. Böylelikle, isimli sözleşmelerde sözleşme boşluğunun doldurulmasına ilişkin tartışmalar gündeme gelmeyecektir¹¹⁸.

Son olarak, joint venture ve konsorsiyum adi ortaklık niteliğinde olmasına rağmen dogmatik bir anlayıştan ziyade çoğunlukla riskli faaliyetlerin yürütülmesine yönelik olarak kurulmaları ve adi ortaklığın her türlü amaca yönelebilirken, bu ortaklıkların hemen hemen tüm görünüş biçimlerinde kazanç elde etme gayesinin yatması sebebiyle özel olarak adlandırılmalarının yerinde olduğu kabul edilmelidir¹¹⁹.

¹¹⁷ Bu teoriler ve tartışmalar için bkz. NÖMER/ENGİN, s. 26-27, n. 21-27.

¹¹⁸ Bu bakımdan özellikle ortakların katılma payı taahhütleri ve ölçüsüne ilişkin TBK m.621/I ve II; ortaklığın faaliyetleri esnasında iktisap edilen değerlerin ortakların birlikte mülkiyetine tabi olmasına ilişkin TBK m.638/I; ortaklarca aksi kararlaştırılmadıkça kazancın paylaşılması yükümlülüğü ve kazanç ve zarara katılmaya ilişkin TBK m.622 ve 623; şirket kararları bakımından TBK m.624 ve 625; ortaklığın temsiline ilişkin TBK m.637; yönetim yetkisinin geri alınması veya sınırlandırılmasına ilişkin TBK m.629; yönetici ortak ile diğer ortaklar arasındaki ilişkiyi düzenleyen TBK m.630; iç ilişkideki sorumluluğa ilişkin TBK m.627; sadakat yükümüne dayalı TBK m.626, 628 ve 631; yeni ortak alımı veya ortaklık payının devrine ilişkin TBK m.632; ortaklığın borçlarından dolayı alacaklılara karşı ortakların müteselsil sorumluluğuna ilişkin TBK m.638/III hükmü/hükümleri uygulama alanı bulabilecektir. TBK m.620 vd. hükümlerinin joint venture ortaklık modeli kapsamında uygulanmasına ilişkin bkz. TEKİNALP/TEKİNALP, s. 155; DAYINLARLI, s. 323, 324, 329, 335; BARLAS, s. 309-323, n. 690-705.

¹¹⁹ Özellikle, sözleşmeye dayalı joint venture açısından bu yönde bkz. ALTAY, s. 51.

KISALTMALAR

- Art.** : Artikel
bkz. : Bakınız
C. : Cilt
dn. : Dipnot
E. : Esas
f. : Fıkra
GesKR : Gesellschafts- und Kapitalmarktrecht
HD. : Hukuk Dairesi
İBK. : İçtihadı Birleştirme Kararı
İsv. BK : İsviçre Borçlar Kanunu
K. : Karar
krş. : Karşılaştırınız
KVK : Kurumlar Vergisi Kanunu
m. : Madde
n. : Nummer, numara
OR : Obligationenrecht
Rn. : Randnummer
s. : Sayfa
S. : Sayı
T. : Tarih
TBB : Türkiye Barolar Birliği
TBK : Türk Borçlar Kanunu
TTK : Türk Ticaret Kanunu
vd. : Ve devamı
Y. : Yıl
Y : Yargıtay
YHGK. : Yargıtay Hukuk Genel Kurulu

KAYNAKÇA

- AKBULUT Pakize Ezgi: Borçlar Hukukunda Kesin Hükümsüzlük Yaptırımının Amaca Uygun Sınırlama (Teleolojik Redüksiyon) Yöntemi ile Daraltılması, On İki Levha, İstanbul, 2016.
- AKÇURA KARAMAN, Ayşe Tuba: Joint Venture Sözleşmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1991.
- AKKURT, Zülal/AKGÜL, Barış: “Joint Venture ve Konsorsiyum’un Türk Hukuku’ndaki Yeri”, *Yargıtay Dergisi*, C. 27, S. 4, Ankara, 2001, s. 729-748.
- AKYOL, Şener: **Borçlar hukuku: (özel borç ilişkileri): Know-how Management joint venture ve büyük çaplı inşaat sözleşmeleri**, Afa Matbaacılık, İstanbul, 1997.
- ALTAY, Sıtkı Anlam: **Anonim Ortaklıklar Hukuku’nda Sermayeye Katılmalı Ortak Girişimler**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2009.
- AYOĞLU, Tolga: **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, On İki Levha, İstanbul, 2018.
- AYOĞLU, Tolga: “Anonim Ortaklıkların Haklı Nedenle Feshi”, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2013/2 (Prof. Dr. Oğuz İmregün’e Saygı Sempozyumu), s. 219-252.
- BARLAS, Nami: **Adî Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri**, 4. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2016.
- BAŞTUĞ, İrfan: **Şirketler Hukukunun Temel İlkeleri**, İzmir, 1974.
- BAZ, Salih: **Karşılaştırmalı Hukuk’ta ve Türk Hukuku’nda Joint Venture**, On İki Levha, İstanbul, 2019.
- Beck’scher Online-Kommentar: BeckOK BGB, 54. Edition, Stand: 01.05.2020 (Kıs. BeckOK BGB/YAZAR).
- BİLİCİ, Nurettin: **Türk Vergi Sistemi**, Ankara, 2014.
- BOZKURT, Tamer: **Şirketler ve Kooperatifler Hukuku**, İstanbul, 2013.
- ÇAKIR ÇELEBİ, F. Betül: “Joint Venture’in Hukuki Niteliği”, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Y. 2, S. 2, Ankara, 2017, s. 97-126.
- DAYINLARLI, Kemal: **Joint Venture Sözleşmesi**, 3. Bası, Ankara, 2007.
- DOĞANAY, Ümit Yaşar: **Adî Şirket Akdi**, İstanbul, 1968.
- EBENROTH, Carsten Thomas: “Das Verhältnis zwischen Joint Venture-Vertrag, Gesellschaftssatzung und Investitionsvertrag”, *JZ*, 1987, s. 265-271.

- ERTAŞ, Alican: **Joint Venture Sözleşmelerine Konu İş Ortaklıklarının Hukuki Niteliği ve Yapısı**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020.
- ESİN, İsmail G./LOKMANHEKİM, Tunç, **Uygulamada Birleşme ve Devralmalar**, İstanbul, 2004.
- FELLMANN, Walter/MÜLLER, Karin: **BK-Berner Kommentar**, Schweizerisches Zivilgesetzbuch, das Obligationenrecht, Band VI, 2. Abteilung, Die einzelnen Vertragsverhältnisse, 8. Teilband: Artikel 530-544 OR, Bern 2006.
- HANDSCHIN, Lukas: **Basler Kommentar**, Obligationenrecht II, Art.530-964 OR, (Herausgeber: Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Wolfgang Wiegand), 5. Auflage, Basel, 2016.
- NOMER Haluk Nami/ENGİN Baki İlkey: **Türk Borçlar Kanunu Şerhi Özel Borç İlişkileri, Cilt I: Satış Sözleşmesi**, Seçkin, Ankara, 2021.
- HANDSCHIN, Lukas/VONZUN, Reto: **ZK-Zürcher Kommentar**, Kommentar zum schweizerischen Zivilrecht, Obligationenrecht, 4. Teil: Die Personengesellschaften, 2009.
- KAPLAN, İbrahim: **İnşaat Sektöründe Müşterek İş Ortaklığı-Joint Venture-**, 3. Bası, Yetkin Basımevi, Ankara, 2013.
- KARAYALÇIN, Yaşar, **Ticaret Hukuku, C. II, Şirketler Hukuku**, 2. Bası, Ankara, 1973.
- KENDİGELEN, Abuzer/KIRCA, İsmail: **Şirketler Hukuku Cilt I**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021.
- KNOBLOCH, Stefan: “Joint Ventures: Vertrags- und gesellschaftsrechtliche Gestaltungsmöglichkeiten”, **GesKR**, 4/2013, s. 551-569.
- KORKUT, Ömer: “Türk Hukuku Bakımından Ortak Girişim (Joint Venture) ve İş Ortaklığı”, **Legal Hukuk Dergisi**, Y. 5, 2007, s. 1151-1164.
- KUNTALP, Erden: **Karışık Muhtevalı Akit (Karma Sözleşme), Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 2. Bası**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2013.
- LEKESİZ, Muzaffer: **Konsorsiyum Sözleşmesi**, Yetkin Basımevi, Ankara, 2016.
- LERZAN, Yılmaz: “Çeşitli Hukuk Sistemlerinde Joint Venture Anlaşmalarının Yorumlanması ve Hukuki Düzenlemeye Kavuşturulması İhtiyacı”, **Mahmut R. Belik’e Armağan**, İstanbul, 1993, s. 475-491.
- MOROĞLU, Erdoğan: **Oy Sözleşmeleri**, 5. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2015.
- Münchener Kommentar: Münchener Kommentar zum BGB, 7. Auflage, 2017 (Kıs. MüKoBGB/YAZAR).
- OĞUZMAN, M. Kemal / BARLAS, Nami: **Medenî Hukuk, Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar**, 27. Bası, On İki Levha, İstanbul, 2021.

- OKUTAN-NILSSON Gül: **Anonim Ortaklıklarda Pay Sahipleri Sözleşmeleri**, İstanbul, 2003.
- ÖZBİLEN, Arif Barış: **Sözleşmelerin Şekli ve Şekil Yönünden Hükümsüzlüğü**, İstanbul, 2016.
- ÖZTÜRK, Pınar: **Ortak Girişim (Joint Venture) ve Uygulanacak Hukuk**, İstanbul, 2001.
- POROY, Reha/TEKİNALP, Ünal/ÇAMOĞLU, Ersin: **Ortaklıklar Hukuku I, Vedat Kitapçılık**, 2021
- SCHMID, Jörg/STÖCKLI, Hubert/KRAUSKOPF, Frédéric: **Schweizerisches Obligationenrecht Besonderer Teil**, Schulthess, 2016.
- SCHMID, Thomas/SCHERRER, Stefan: “Joint Ventures”, **GesKR**, 3/2018, s. 275-286.
- ŞAHİNALP Kaan, “Türk Hukukunda Joint Venture’ların Hukuki Yapısı ve Niteliği ile Joint Venture’larda Karşılaşılan Sorunlar”, **Yargıtay Dergisi**, Cilt: 27, 2001, s. 481-524.
- ŞENER, Oruç Hami: “Roma Hukukunun Modern Ortaklıklar Hukukuna Etkileri”, **Prof. Dr. Ömer Teoman’a 55. Yaş Armağanı, C. I**, İstanbul, 2002, s. 703-761.
- ŞENER, Oruç Hami: **Adi Ortaklık**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2008.
- TANDOĞAN, Halûk: “Eser Sözleşmesinde Müteahhidin İşi Yardımcı Kişilere, Alt Müteahhitlere Yaptırması, Başkasına Devretmesi, Müteahhitler Konsorsiyumu (Joint Venture)”, **BATİDER**, C. XIII, 1986, Prof. Dr. Hikmet Belbez’in Hatırasına Armağan, s. 57 vd.
- TASLACIOĞLU, İlker: “Türk Hukukunda İş Ortaklığı Olarak Nitelendirilen Joint Venture’ların Vergilendirilmesi”, **Maliye Dergisi**, S. 131, Ankara, 1999, s. 115-140.
- TEKİL, Fahiman: **Adî, Kollektif ve Komandit Şirketler Hukuku**, 5. Bası, İstanbul, 1996.
- TEKİNALP, Gülören/TEKİNALP, Ünal: “Joint Venture”, **Prof. Dr. Yaşar Karayalçın’ a 65. Yaş Armağanı**, Ankara, 1988, s. 143-176.
- TURAN, Şahin: “Konsorsiyum Sözleşmesi”, **TBB Dergisi**, 2011 (92).
- YAVUZ, Cevdet/ÖZEN, Burak/ACAR, Faruk: **Türk Borçlar Hukuku, Özel Hükümler**, 10. Bası, İstanbul, 2014.
- YONGALIK, Aynur: **Adî Şirkette Sermaye Payı**, Ankara, 1991.
- YÜKSEL, Sinan H.: “Anonim Ortaklığın Haklı Sebep Feshi Davasında Davalı Sıfatı Üzerine Düşünceler”, **Prof. Dr. Hamdi Yasaman’a Armağan**, İstanbul 2017, s. 863-881.

